

Statens historiska museer 2016

Arkeologerna

Kungliga myntkabinettet – Sveriges ekonomiska museum

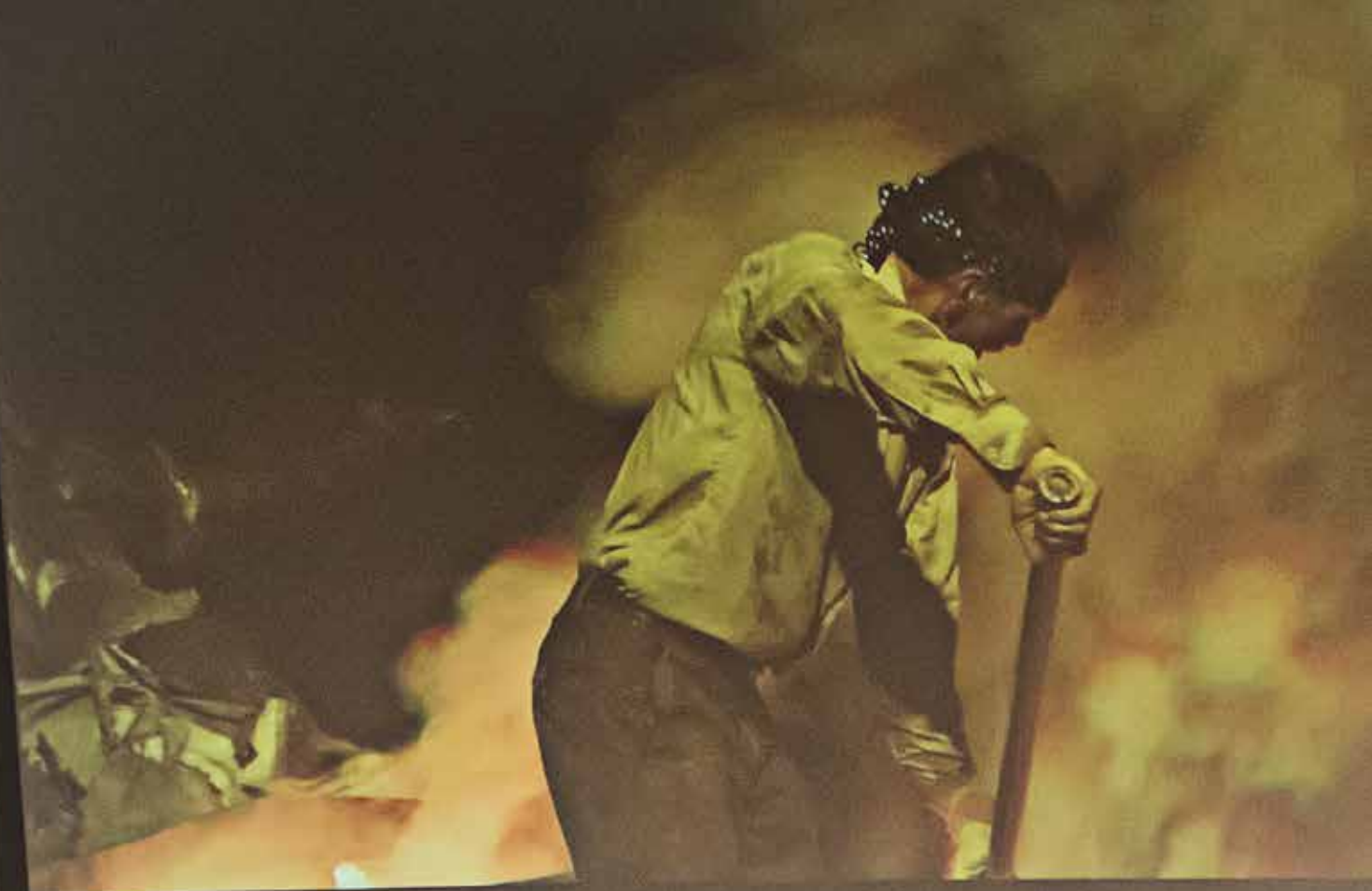
Statens historiska museum

Tumba bruksmuseum

Innehållsförteckning

1. Överintendentens inledning	4	2.4 Forskning och utveckling.....	30
2. Resultatredovisning.....	7	2.4.1 Arbete inom forskning och utveckling 2016.....	30
2.1 Inledning	7	2.4.2 Främja andras forskning	31
2.1.1 Myndighetens uppgifter	7	2.4.3 Redovisning av kvalitativa aspekter på resultaten i forskning och utveckling	33
2.1.2 Redovisningens indelning och väsentliga prestationer	8	2.4.4 Sammantagen resultatbedömning	33
2.1.3 Redovisning av kvalitativa aspekter på resultatet	8	2.5 Kommunikation och publikutveckling	35
2.1.4 Redovisning av vissa myndighets- övergripande processer under året	9	2.5.1 Utställningar	35
2.1.5 Verksamhetens kostnader och intäkter (tkr)	11	2.5.2. Programverksamhet	37
2.2 Arkeologisk uppdragsverksamhet.....	13	2.5.3. Verksamhet riktad till barn och unga ...	39
2.2.1 Fortsatt inordnande av den arkeologiska uppdragsverksamheten i SHMM	13	2.5.4. Besök	44
2.2.2 Arkeologisk uppdragsverksamhet på SHMM	13	2.5.5. Ökad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning	49
2.2.3 Redovisning av kvalitativa aspekter	16	2.5.6. Redovisning av kvalitativa aspekter på den publika verksamhetens resultat	49
2.2.4 Sammantagen resultatbedömning	17	2.5.7. Sammantagen resultatbedömning	51
2.3 Samlingsutveckling.....	19	2.6 Statens historiska museer som arbetsplats	52
2.3.1 Hantera accession	19	2.6.1 Kompetensutveckling	52
2.3.2. Förvalta samling	21	2.6.2 Personalsammansättning.....	53
2.3.3. Använda föremål.....	24	2.6.3. Arbetsmiljö och hälsa	53
2.3.4 Redovisning av kvalitativa aspekter på samlingsförvaltningens resultat	27	3. Finansiell redovisning	55
2.3.5 Sammantagen resultatbedömning	29		

Inledning 2016

2016 har präglats av samtal och diskussioner kring museernas roll i samhället. I fonden har legat regeringens arbete med en kulturarvsproposition och förslag kopplade till den. För Statens historiska museer (SHMM) har förslaget att myndigheten ska gå samman med Livrustkammaren och Skokloster slott med stiftelsen Hallwylska museet (LSH) i hög grad påverkat verksamheten under året. En organisation har byggts upp för att omhänderta sammangåendets olika delar vilket har haft inverkan på medarbetarnas arbete samt myndighetens resurser.

Mot bakgrund av regeringens kulturpolitik tog också många chansen att i media tycka till om museernas verksamhet. Debatten handlade till stor del om ett påstått motsatsförhållande mellan sakkunskap och samlingar å ena sidan, och olika historieperspektiv och samtidsförankring å den andra. På Historiska museet öppnade vi den internationella samtidskonstutställningen *History Unfolds*, vars innehåll kan sägas famna många av de frågeställningar som debatteras. Utställningen, som belyser historieskrivningens mångbottnade karaktär och vår egen roll som nationell institution, möttes med mycket fina recensioner.

Ett annat regeringsbeslut som har påverkat verksamheten 2016 är fri entré-reformen som infördes i februari. En sedan tidigare stadig trend där antalet besök till SHMM:s museer ökar märkbart för tredje

året i rad har accelererat till följd av fri entré. Totalt har besöken till SHMM:s museiverksamhet nästan fördubblats sedan 2014. Besöksantalet 2016 har också överträffat siffrorna från den förra perioden med fri entré 2005. Störst ökning ser vi bland utländska besökare och unga vuxna.

Arkeologerna har under året arbetat intensivt för att närma sig målen i den treåriga utvecklingsplan som upprättats med syfte att bli landets ledande konsult inom arkeologi och kulturmiljö med kunskapsuppbyggnad i fokus. Arbetet har visat sig lyckosamt och ett positivt resultat har för andra året presenterats trots att marknaden 2016 varit förhållandevis liten.

Som en konsekvens av att den arkeologiska uppdragsverksamheten överfördes till myndigheten hanterar vi nu verksamhet från utgrävning till aktiv förvaltning och tillgängliggörande av fynd. Samtal om uppdragsarkeologins förutsättningar och betydelse i samhället har förts med bland annat Riksantikvarieämbetet, Sveriges landsantikvarier och kulturdepartementet. Utgångspunkt i samtalen har varit de iakttagelser som gjorts under de två år som myndigheten ansvarat för Arkeologerna, och med syftet att på lång sikt förbättra det uppdragsarkeologiska systemet.

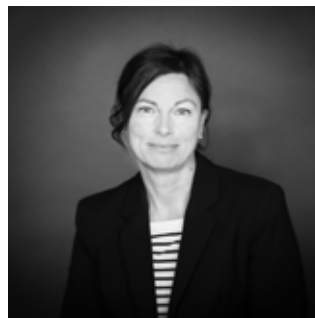
En tydlig trend är att myndigheten får ta emot en allt större mängd föremål från omfattande

grävningar, vilket ställer allt större krav på en effektiv och säker fyndförvaltning. Arbetet med att utveckla samlingsförvaltningen har under året gett mycket gott resultat och flera viktiga insatser har gjorts inom myndigheten. Bland annat har avtal tecknats och arbetet påbörjats med att införa ett nytt digitalt föremålsförvaltningssystem på hela myndigheten. Omfattande inventerings- och uppordningsarbete har utförts på KMK. Accessionsarbetet har hållit en fortsatt hög nivå vilket har föranlett att vi nu mycket glädjande kan redovisa att accessionseftersläpningen minskar med allt fler ärenden än föregående år. Ny inredning har upphandlats och installation pågår i SHM:s centralmagasin.

Under året fattades det svåra men nödvändiga beslutet att lämna Kungliga myntkabinettets (KMK) lokaler på Slottsbacken. Beslutet grundade sig i den utveckling avseende framför allt fastighetsrelaterade kostnader som verksamheten står inför. KMK kommer att flytta in i Historiskas lokaler på Narvavägen och på så sätt frisätts mer resurser för att utveckla KMK:s verksamhet i form av både kunskapsuppbyggnad och publik arbete.

Trots att Statens historiska museers verksamhet under de senaste åren varit föremål för ständiga förändringarna lyckas myndigheten med god kvalitet svara upp mot målen i instruktion och regleringsbrev.

De närmaste åren kommer av allt att döma, innebära ytterligare utmaningar för verksamhet och medarbetare. Myndighetens medarbetare förtjänar här att särskilt uppmärksammas då de i alla lägen mottar och hanterar stora som små förändringar på ett professionellt och flexibelt sätt. Jag vill rikta ett stort tack till alla medarbetare och samarbetsparter för ytterligare ett år av gemensamma utmaningar och goda resultat.

Maria Jansén
Överintendent

A handwritten signature in dark ink, which appears to read 'Maria Jansén'. The signature is fluid and cursive.

Den flerfärgade loppa är symbol för utställningen History Unfolds.

2. Resultatredovisning

2.1 Inledning

Statens historiska museer, SHMM, redovisar och kommenterar sitt resultat dels utifrån de uppgifter som framgår av myndighetens instruktion, dels utifrån vad regeringen särskilt har angivit i regleringsbrev eller annat beslut.

Myndigheten bestämmer själv, om inte regeringen har beslutat något annat, om indelningen av resultatredovisningen. Redovisningen ska främst visa hur verksamhetens väsentliga prestationer har utvecklats med avseende på volym och kostnader. Utöver det finns krav på att resultatredovisningen ska vara överskådlig och rättvisande.

2.1.1 Myndighetens uppgifter

Redovisningen av verksamhetens resultat utgår från myndighetens uppgifter enligt förordning (2014:1079) med instruktion för Statens historiska museer (SHMM). Uppgifterna för SHMM enligt instruktionen är att:

- vårda, förteckna, vetenskapligt bearbeta och genom nyförvärv berika de samlingar som har anförtrotts myndigheten,
- förvalta och vårda de fornfynd som Riksantikvarieämbetet beslutar att tillföra myndigheten,
- hålla ett urval av samlingarna tillgängligt för allmänheten samt bedriva utställningsverksamhet och annan pedagogisk verksamhet,
- stödja regionala och lokala museer inom sitt verksamhetsområde,
- verka för ökad kunskap grundad på forskning och samverkan med andra, exempelvis universitet och högskolor, och förmedla kunskap inom sitt verksamhetsområde,
- integrera ett jämställdhets-, mångfalds- och barnperspektiv samt svara för internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete,
- bedriva arkeologisk uppdragsverksamhet.

SHMM ska enligt regleringsbrevet för 2016:

- utöver vad som framgår av bestämmelserna i 3 kap. förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, definiera och redovisa de kvalitativa aspekterna av verksamhetens resultat,
- redovisa den verksamhet som svarar mot den unga publikens behov samt insatser för att öka den unga publiken,
- redovisa de åtgärder som vidtagits för att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning,
- redovisa åtgärder som har vidtagits för att nå nya besökare, och effekterna av införandet av fri entré avseende förändringar i besöksutvecklingen i förhållande till tidigare år,
- redovisa hur inordnandet av den arkeologiska uppdragsverksamheten har fortlöpt och vilka åtgärder som vidtagits för att stärka verksamhetens ekonomiska resultat samt hur arbetet med att åstadkomma ekonomisk balans fortskrider,
- redovisa hur arbetet med att åstadkomma ekonomisk balans i den avgiftsbelagda verksamheten *Försäljning av varor* fortskrider.

Under 2016 har SHMM på regeringens uppdrag (Ku2015/02965/LS (delvis)) bistått Malmö kommun i arbetet med att genomföra en förstudie kring förutsättningarna för ett nationellt demokrati- och migrationsmuseum i Malmö.

SHMM har även på uppdrag av regeringen gjort en kunskapsöversikt om mänskliga kvarlevor vid museer (Ku2015/02553/KL).

SHMM har i sin verksamhet även att förhålla sig till de kulturpolitiska målen, vilka är utgångspunkten för regeringens kulturpolitik. Målen presenterades i propositionen *Tid för kultur* och beslutades av riksdagen i december 2009 (prop. 2009/10:3, bet. 2009/10:KrU5, rskr. 2009/10:145).

Vidare ska myndigheten förhålla sig till de fyra nationella kulturmiljömål som presenterades

i propositionen *Kulturmiljöns mångfald* (prop. 2012/13:96) och som antogs av riksdagen i juni 2013.

2.1.2 Redovisningens indelning och väsentliga prestationer

Resultaten av arbetet med myndighetens uppgifter enligt instruktion, regleringsbrev och andra beslut redovisas integrerat i verksamhetsberättelsen, med undantag av barnperspektivet som redovisas i särskilt avsnitt.

SHMM redovisar verksamheten indelad i fyra huvudprocesser, vilka även utgör myndighetens resultatområden. Områdena speglar myndighetens strategiska förändringsplan *Historia inspirerar till förändring*.

Huvudprocesserna är:

- Arkeologisk uppdragsverksamhet
- Samlingsutveckling
- Forskning och utveckling
- Kommunikation och publikutveckling

Det är SHMM:s bedömning att de fyra huvudprocesserna ger en tydlig bild av verksamheten och uppfyller kravet på överskådlighet.

Inom respektive område redovisas ett antal viktiga prestationer samt hur dess volym, kostnader och intäkter har utvecklats. Redovisningen innehåller även delar som SHMM bedömer är viktiga för att redovisningen ska ge en rättvisande bild av verksamheten. Huvudprocesserna och prestationsredovisningen följer i princip 2015 års resultatredovisning.

I redovisningen förkortas myndigheten SHMM och namnen på myndighetens institutioner på följande sätt: Statens historiska museum SHM; Kungliga myntkabinettet KMK och Tumba bruksmuseum TBM.

2.1.3 Redovisning av kvalitativa aspekter på resultatet

SHMM ska, utöver att uppfylla de generella reglerna för resultatredovisningen, även definiera och redovisa kvalitativa aspekter på verksamhetens resultat. Kulturdepartementet upprättade 2013 promemorian (Ku2013/969/2013) *Stöd för redovisning av kvalitativa aspekter av resultatet*, som bland annat definierar vad redovisningen av kvalitativa aspekter bör innehålla för att uppfylla kriteriet.

SHMM ska även, vid upprättandet av resultatredovisningen, förhålla sig till den förvaltningspolitiska propositionen *Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt* (Prop. 2009/10:175).

En redovisning av kvalitet, eller kvalitativa aspekter, i kulturell verksamhet handlar om både mätbara och omätbara värden. Begrepp som upplevelser, verkshöjd och erfarenheter är centrala. Att mäta den typen av faktorer och omvandla dem till jämförbara data kräver omfattande kartläggning, analys och framtagande av indikatorer. Det är myndighetens bedömning att det är svårare att definiera kvalitativa aspekter i en kulturell och mångsidig verksamhet än det skulle vara för en traditionell förvaltningsmyndighet.

Omvärlden, det vill säga användare och besökare, är en heterogen grupp med olika behov, preferenser, förväntningar, erfarenheter och kompetenser. Individers möten med SHMM:s verksamhet väger tungt när kvalitet ska definieras och eventuellt mätas. För att på ett mer preciserat och tillförlitligt sätt fånga upp dessa förväntningar och behov har SHM sedan 2013 använt verktyget *Visitor 360* för publikundersökning. Det ger SHM underlag både för att utveckla verksamheten med ett användarperspektiv och för att mäta och öka kvaliteten i verksamheten. Resultatet av 2016 års undersökningar presenteras i avsnitt 2.5.4.

SHMM:s resultatredovisning utgår från de uppgifter myndigheten har i 1§ i instruktionen samt i regleringsbrevet för 2016. För att kunna jämföra de kvalitativa aspekterna med föregående år används samma aspekter som i 2015 års resultatredovisning. Utifrån de av regeringen givna uppgifterna är ett antal aspekter utvalda för att visa på resultatets kvalitet i verksamheten. De är bland annat ärendehantering, stickprov, publikundersökningar, enkäter, besökarantal och extern bedömning. De flesta av aspekterna har en mät punkt definierad och utifrån den redovisar och bedömer myndigheten vad som kan visa på god kvalitet.

SHMM anser att redovisningen av kvalitativa aspekter inte visar huruvida verksamheten i sin helhet har en god kvalitet. Den kvalitativa redovisningen ger endast vissa upplysningar om faktorer som kan visa på kvalitet i resultatet. En mer rättvisande bild av verksamhetens resultat ges i resultatredovisningen i sin helhet.

Precis som med verksamheten i övrigt måste arbetet med ökad kvalitet vara föremål för ständig utvärdering. I SHMM:s strategiska förändringsplan,

Historia inspirerar till förändring, finns en tydlig struktur där åtgärder som SHMM genomför är kopplade till effekter, indikatorer och utvärderingsmetoder. Det ger myndigheten ett instrument för att löpande följa upp och utveckla verksamheten.

Redovisningen av de kvalitativa aspekterna på verksamhetens resultat görs under respektive resultatområde som följs av en sammantagen resultatbedömning.

2.1.4 Redovisning av vissa myndighetsövergripande processer under året

I maj 2016 offentliggjorde regeringen promemorian *En museimyndighet för hela den historiska utvecklingen i Sverige* (Ku2016/01365/KL). Promemorians förslag är att skapa en central museimyndighet med ansvar för hela den historiska utvecklingen i Sverige. De uppgifter som myndigheterna SHMM samt Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet (LSH) har i dag föreslås samlas i en myndighet från och med 1 januari 2018.

Ett formellt beslut om en sammanslagning väntas under försommaren när riksdagen tar ställning till den kulturarvsproposition som är under beredning våren 2017. För att myndigheterna ska kunna genomföra detta uppdrag inom utsatt tid har ett förändringsarbete påbörjats tillsammans med LSH under hösten 2016.

Parallellt pågår arbete med att förbereda en flytt av KMK till SHMM:s lokaler i kvarteret Krubban. Beslutet är föranlett av de ökade hyreskostnaderna för KMK:s lokaler, som lämnar allt mindre utrymme till att bedriva verksamhet av hög kvalitet. En successiv nedmontering och dokumentation av utställningarna på KMK påbörjades under hösten 2016.

Sedan ett antal år har en tvist pågått mellan KMK och Svenska Numismatiska föreningen (SNF) gällande äganderätten till ett antal föremål. I oktober 2014 valde SNF att stämma SHMM och under senhösten 2016 avgjordes tvisten i Stockholms tingsrätt. Den 13 januari 2017 kom Stockholms tingsrätts dom som sammanfattningsvis fastställde att SHMM genom KMK har bättre rätt än SNF till

Kulturminister Alice Bah Kuhnke besöker Historiska museet i augusti 2016.

de omtvistade föremålen. I domen fastställs även att SNF ska ersätta staten, det vill säga SHMM, för rättegångskostnader med 1 884 000 kronor. SNF har överklagat domen till Svea Hovrätt.

SHMM fortsätter arbetet med konsekvenserna av inordnandet av den statliga arkeologiska uppdragsverksamheten, som sedan den 1 januari 2015 är en del av myndigheten. Arbetet omfattar bland annat att samordna linjeverksamheten och utarbeta nya rutiner och riktlinjer. Inom Arkeologerna pågår arbetet för att uppnå en ekonomi som är mindre sårbar och i balans. 2015 togs en strategisk utvecklingsplan fram, som ligger till grund för det fortsatta utvecklingsarbetet, läs vidare i avsnitt 2.2. SHMM:s bedömning är dock att det inte är realistiskt att med nuvarande takt kunna arbeta bort det hämmande underskottet inom över-skådlig tid. Detta med hänsyn till hela den uppdragsarkeologiska marknadens relativt låga omsättning och de många aktörerna på marknaden.

SHMM arbetar vidare för att uppnå full kostnadstäckning i varuförsäljningen. Myndigheten tog under 2015 fram en strategi för att uppfylla det finansiella villkoret om full kostnadstäckning för museibutiker.

Under året har särskilda åtgärder för att åstadkomma balans i försäljningen av varor i SHM:s butik vidtagits. En kurs i butiksexponering har genomförts och utbud och skyltning kopplas tydligare till årets säsonger, den pedagogiska verksamheten under skollov och till aktuella utställningar. Trots förändringar samt ett positivt resultat för 2016, är SHMM:s bedömning att det kommer att ta flera år innan hela det ackumulerade underskottet har reglerats.

Myndighetens miljöledningssystem har utvecklats under 2016. Den myndighetsövergripande miljögruppen har varit drivande i att genomföra organisationens miljömål och handlingsplan. Under 2016 har bland annat nya miljömål för 2017 tagits fram.

Myndighetens publika roll är en viktig del i miljö- och hållbarhetsarbetet. SHMM ska aktivt kommunicera sina miljöåtgärder för att visa att myndigheten tar miljöhänsyn och för att påverka besökare och samarbetspartners att främja en hållbar utveckling. I KMK:s programserie under 2016 har bland annat en föreläsning om ekologisk ekonomi, hur drivkrafter och motiv kan styra människor att göra mer miljövänliga val, ingått.

Kvarteret Krubban.

I samarbete med Statens fastighetsverk har en omfattande energikartläggning av SHM:s lokaler och verksamhet i kvarteret Krubban påbörjats. Syftet är dels att kartlägga energianvändning och energieffektivitet, dels att ge kostnadseffektiva åtgärdsförslag för att långsiktigt minska fastighetens och verksamhetens energianvändning och kostnader.

Myndighetens upphandlings- och inköbspolicy har reviderats för att tydliggöra miljö- och hållbarhetskrav, som till exempel att all anskaffning sker på ett ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbart sätt samt följer gällande avtal, lagar och regler.

Arbetet med att systematiskt utveckla tillgängligheten till SHMM:s verksamhet fortsätter. Under 2016 har myndigheten bland annat sett över belysningen i några av utställningarna. Läs vidare i avsnitt 2.5.5.

I syfte att samordna och förbättra arbetet med verksamhetsskydd (skydd mot hot och risk för medarbetare, besökare, samlingar, information samt byggnader, inredning och lös egendom) och säkerhetsfrågor har myndigheten en övergripande säkerhetsgrupp. Varje år genomförs flera projekt inom ramen för myndighetens verksamhetsskydd. Under 2016 har SHMM i samarbete med Statens maritima museer genomfört trygghetsutbildningar för personal som möter publik. Utbildningarnas syfte

har varit att ge medarbetarna rätt förutsättningar för att kunna arbeta med bemötande, risker, konflikt-hantering och juridiska befogenheter. Även kartläggningen av behov av verksamhetsskydd inom den arkeologiska uppdragsverksamheten har fortsatt.

SHMM har också slutfört en revidering av myndighetens riskanalys enligt SFS 1995:1300. I samband med revideringen genomfördes även en översyn av myndighetens samtliga försäkringar i samråd med Kammarkollegiet.

Nätverket K-SÄK (för säkerhetsansvariga och personer som ansvarar för säkerhetsfrågor på offentligt finansierade museer och kulturarvsinstitutioner inom Stockholmsområdet) anordnade 2016 tillsammans med Riksantikvarieämbetet, Polismyndigheten med flera, ett seminarium på Naturhistoriska Riksmuseet för kulturarvsinstitutioner på temat kulturarv och stölder.

Myndigheten deltar även i Nätverket för Brandskydd, Katastrofberedskap och Restvärdesräddning i kulturmiljöer. Nätverket leds av Riksantikvarieämbetet. I samarbete med nätverket genomfördes på SHM en seminariedag kring bränder i kulturhistorisk egendom och om hur man kan arbeta tillsammans för att höja brandskyddet för kulturarvet.

2.1.5 Verksamhetens kostnader och intäkter (tkr)

Översikt – Totala intäkter och kostnader	Intäkter (tkr)			Kostnader (tkr)		
	2016	2015	2014	2016	2015	2014
Intäkter av anslag	100 367	93 160	91 431			
Övriga intäkter						
<i>Resultatområde</i>						
Arkeologisk uppdragsverksamhet	147 510	140 452		-146 096	-139 309	
Samlingsutveckling	1 685	1 701	4 260	-32 870	-32 013	-31 040
Forskning och utveckling	6 812	4 468	5 377	-17 425	-14 745	-9 218
Kommunikation och publikutveckling	13 369	16 313	15 563	-73 553	-69 671	-76 163
Summa	169 376	162 934	25 200			
TOTALT	269 743	256 094	116 631	-269 944	-255 738	-116 421
<i>Årets kapitalförändring</i>				-201	356	210

Arkeologisk utredning i en stenig moränslänt vid Bäckeby.

2.2 Arkeologisk uppdragsverksamhet

I detta avsnitt redovisas SHMM:s uppgift att:

- bedriva arkeologisk uppdragsverksamhet

Dessutom redovisas enligt uppdrag i myndighetens regleringsbrev för 2016:

- hur arbetet fortlöpt med att inordna den arkeologiska uppdragsverksamheten i myndigheten samt vilka åtgärder som vidtagits för att stärka den arkeologiska uppdragsverksamhetens ekonomiska resultat, och hur arbetet med att åstadkomma ekonomisk balans fortskrider

Enligt Arkeologernas strategiska utvecklingsplan är målen att bedriva en efterfrågad och effektiv uppdragsverksamhet av hög kvalitet och med god ekonomi, samt att detta ska ske med en stolt organisation som är riggad för att uppnå den uppsatta visionen.

Prestationen 2016 inom *Arkeologisk uppdragsverksamhet* var att utföra uppdrag och fortsätta såväl arbetet med konsekvenserna av inordnandet i myndigheten som att utveckla verksamheten i enlighet med beslutad plan.

Arkeologernas tjänster utförs på uppdrag, finansieras av externa beställare och säljs i konkurrens med andra aktörer. De tjänster som Arkeologerna erbjuder är tydligt kopplade till kulturmiljövården och samhällsbyggnadsprocessen. En stor del utgörs av arkeologiska utredningar och undersökningar enligt Kulturmiljölagen (KML), vanligen i samband med olika typer av markexploateringar.

Arkeologerna erbjuder också tjänster som upprättande av kulturhistoriska planeringsunderlag, arkeologisk prospektering, digital dokumentation, byggnadsarkeologiska dokumentationer, utmärkning av fornlämningar, beställarstöd, analyser och fördjupningar. Utöver ovanstående tjänster säljer Arkeologerna även licenser till det egenutvecklade arkeologiska dokumentationssystemet Intrasis, som sedan 1990-talet används vid Arkeologernas samtliga fältundersökningar. Intrasis används även av de flesta andra uppdragsarkeologiska aktörer i landet och av flera aktörer utomlands.

2.2.1 Fortsatt inordnande av den arkeologiska uppdragsverksamheten i SHMM

Inordnandet av den arkeologiska uppdragsverksamheten i SHMM var till största delen genomförd under 2015. Arbetet med att skapa och utveckla en sammanhållen verksamhet i hela myndigheten har fortgått under 2016.

Med syfte att utveckla samverkan mellan myndighetens olika verksamhetsgrenar har arbetsmöten hållits med ansvariga från SHM:s grupp för pedagogik och lärande på varje regionkontor inom Arkeologerna. Även SHMM:s forskningschef har besökt regionkontoren för att förankra det FoU-program som beslutades 2015.

För att öka kunskapen om Arkeologernas verksamhet inom myndigheten presenterade ett antal medarbetare några av de under 2016 pågående uppdragen – Gamla Uppsala, Nya Lödöse och Gårdby kyrka vid ett av myndighetens fyra ”Miniuniversitet”. Dessa är en del av SHMM:s interna kompetensutveckling där olika delar av organisationen kan berätta om sin verksamhet, informera om nya metoder eller dela spännande resultat. Under hösten genomfördes även en gemensam utvecklingsdag för hela myndigheten, vilket är särskilt värdefullt då SHMM:s verksamhet bedrivs på flera olika platser i landet. Läs vidare i avsnitt 2.6.1.

Inom administrationen fortsätter bland annat arbetet med att inrätta elektronisk kundfakturerings och att kartlägga behovet av verksamhetsskydd inom den arkeologiska uppdragsverksamheten.

2.2.2 Arkeologisk uppdragsverksamhet på SHMM

Arkeologernas strategiska utvecklingsplan, som antogs hösten 2015, anger vilka områden och prioriteringar som är i fokus för att stärka verksamheten. Bakgrunden till planen är dels ett befintligt ekonomiskt underskott, dels de utmaningar uppdragsarkeologin generellt och Arkeologerna specifikt står inför. Utvecklingsarbetet bedrivs parallellt med det löpande arbetet med att vinna, genomföra och leverera uppdrag.

Den uppdragsarkeologiska marknaden kännetecknas av stora svängningar i efterfrågan, både geografiskt och över tid. Ett mål för Arkeologerna är därför att minska sårbarheten vid konjunktursvängningar. En översyn av gemensamma processer har påbörjats och under 2016 har arbete bland annat med att utveckla och effektivisera anbudsprocessen pågått. Likaså har

en mer kontinuerlig, fördjupad uppföljning och analys av nyckeltal och resultat införts samtidigt med ett mer standardiserat rapportstöd för uppdragsledarna på projektnivå.

Arkeologerna står inför ett flertal pensionsavgångar inom organisationen. För att långsiktigt säkerställa tillgången på kompetenta och engagerade medarbetare har en analys av verksamhetens behov genomförts och flera rekryteringar gjorts. Dessutom har ett mentorskap mellan yngre och mer erfarna medarbetare inrättats.

För att effektivare kunna bemanna de arkeologiska uppdragen redan på anbudsstadiet, har Arkeologerna under 2016 utvecklat metoder och rutiner för att via in- och utlån av medarbetare fördela kompetenser mellan kontoren. Detta ska ge en optimal sammansättning av projektorganisationen för ett framgångsrikt arkeologiskt resultat. Det leder även till kompetensutveckling och kunskapsöverföring mellan de olika arbetsplatserna.

Ett tiotal människoliknande figurer hittades i Tråsättra.

Som ett led i arbetet med intern kunskapsöverföring har också fem ämnesnätverk bildats under 2016. Nätverken, som representerar olika tidsperioder eller teman, består av medarbetare från flera kontor och har genomfört aktiviteter på olika platser i landet.

Arkeologerna har under 2016 haft 713 pågående uppdrag. 237 har påbörjats och 174 har avslutats under året. Majoriteten av uppdragen har varit arkeologiska utredningar och undersökningar inom ramen för KML. Under året har typen av uppdrag vidgats och ett antal som ligger utanför själva lagkraven vunnits. Exempel på sådana uppdrag är kulturmiljötjänster gentemot kommuner, kulturmiljöanalyser för pågående detalj- och översiktsplanarbeten, samt underkonsultuppdrag till teknik konsulter som bland annat arbetar med projektering av infrastruktur.

Bedömningen är att kulturmiljövården, om den tas med tidigt i processen, kan bidra till en hållbar samhällsutveckling. Till exempel kan arkeologisk prospektering vara ett stöd genom att erbjuda underlag som visar konsekvenserna av olika förslag till infrastruktur-satsningar. Även genom att kombinera studier av historiska dokument och kartor, osteologi, trädgårdsarkeologi och arkeobotaniska analyser är det möjligt att vidga fälten för kulturmiljövårdens uppdrag.

För att bättre synliggöra för externa parter vilka tjänster Arkeologerna erbjuder har utbudet under 2016 sammanställts och lyfts fram på webbplatsen.

En kontinuerlig, medveten metodutveckling pågår för att kunna erbjuda moderna och kostnadseffektiva undersökningsmetoder. Under 2016 har till exempel metoden för systematiskt utförd metalldetektering vidareutvecklats. Detta har resulterat i säkrare och rikare resultat än tidigare. Ett annat metodutvecklingsområde är förmedling och kommunikation av arkeologiska resultat, en uppgift som numera finns tydligt med i RAÄ:s föreskrifter och allmänna råd för uppdragsarkeologi (KRFS 2015:1). Vid ett antal uppdrag under året har därför målgruppsanalyser genomförts inför de arkeologiska fältarbetena, vilket gett ett gott resultat.

Den publika verksamheten i samband med olika uppdrag kan bli omfattande. Visningar för allmänhet och skolor, föredrag och löpande information på webbplatser och i sociala medier sker ofta nästan dagligen under grävsäsong. Likaså publiceras resultaten från genomförda uppdrag på *Samla*, RAÄ:s öppna arkiv och på *Aktuellarkeologi.se*.

Under 2016 färdigställde Arkeologerna 114 rapporter. I enstaka fall ges även möjlighet att samla resultaten i tryckta publikationer. Under 2016 publicerades till exempel *Kalmar mellan dröm och verklighet: Konstruktionen av den tidigmoderna staden*. Boken är en populärvetenskaplig sammanfattning av ny kunskap om livet i 1600- och 1700-talets Kalmar. Kunskap som kommit fram genom flera undersökningar åren 2008–2012 på Kvarnholmen i Kalmar.

Projekt presenteras också vid internationella konferenser. I Göteborg har planeringen av en helt ny stadsdel lett till omfattande och fleråriga undersökningar av den tidigare staden *Nya Lödöses* kulturlager. Vid konferensen WAC8 i Kyoto, Japan, på temat *Vetenskap och arkeologi* presenterade medarbetare från Arkeologerna de senaste årens större undersökningar i Göteborg – Garnisonsskyrkogården, Götatunneln och Västlänken.

Som exempel på 2016 års många uppdrag kan ett par lyftas fram. En ovanligt välbevarad

stenåldersboplatz undersöktes i *Tråsättra* vid Åkersberga, strax norr om Stockholm. På platsen återfanns bland annat ett tiotal människoliknande figurer och ett tjugotal figurer föreställande olika typer av djur. Figurerna är ovanligt välbevarade och av hög kvalitet. Det är den största samlingen av lerfigurer från en neolitisk boplatz i landet, vilket gör den unik för Skandinavien. Intresset för platsens lämningar har varit stort, och förutom ett stort antal visningar i fält har Österåkers kommun anordnat flera seminarier för intresserade.

I *Vikhem*, strax utanför Staffanstorp, hittades omfattande lämningar efter en järnåldersbebyggelse. Bland annat har cirka 500 metallföremål påträffats i ploglagret, däribland exklusiva spännen, en ring och en ten av guld, arabiska silvermynt och vapendetaljer. Fynd av smältor, gjuttappar och en degel visar att några av föremålen har tillverkats på platsen. Även djurbensmaterialet är omfångsrikt. Lämningarna är troligen tecken på ett nära samröre med centralplatsen i Uppåkra.

Skolklass på besök vid utgrävningen i Vikhem.

Tabell 1. Kostnader och intäkter för prestationen Arkeologisk uppdragsverksamhet

Arkeologisk uppdragsverksamhet (tkr)	2016	2015	2014
Kostnader	-146 096	-139 309	
Övriga intäkter	147 510	140 452	

2.2.3 Redovisning av kvalitativa aspekter

Då Arkeologernas verksamhet bedrivs helt på uppdragsbasis har utgångspunkten för kvalitet satts att leverans ska uppfylla överenskomna avtal. När Arkeologerna får fortsatt förtroende i form av nya uppdrag av tidigare uppdragsgivare utgör det en indikation att efterfrågad och avtalad kvalitet uppnått vid tidigare leverans.

God kvalitet uppnås genom att Arkeologerna levererar enligt överenskomna avtal

Uppdragsgivarna måste vara nöjda med de genomförda leveranserna. Den uppdragsarkeologiska verksamheten ska dessutom bedrivas så kostnadseffektivt

som möjligt och bidra med ny och relevant kulturhistorisk kunskap om det förflutna. För att Arkeologerna ska kunna vinna fler uppdrag krävs förtroende, ömsesidiga överenskommelser och en förståelse för uppdragsgivarens kvalitetskrav samt en rimlig prisnivå för genomförandet.

Under 2016 har dialogen med beställarna intensifierats med målet att säkerställa ömsesidiga och gemensamma förväntningar på uppdragets kvalitet. Detta gäller såväl fältinsatsernas utförande som rapporternas omfattning och utformning. Feedback och löpande synpunkter erhålls kontinuerligt i dialog med länsstyrelserna.

Arbetet med att utveckla kostnadseffektiva modeller för projektorganisation, projektgenomförande och användande av effektiva modeller har också fortsatt.

SHMM bedömer att då Arkeologerna under 2016 har fått förtroende i form av nya uppdrag av tidigare uppdragsgivare, är det en indikation på att man uppfyllt överenskomna avtal och med avtalad kvalitet.

Arkeologisk undersökning i Fjellie utanför Lund.

2.2.4 Sammantagen resultatbedömning

Helårsresultatet för Arkeologerna blev cirka 1,4 miljoner kronor, vilket är något bättre än 2015 års resultat. Marknadsläget har varierat stort i landet och påverkat resultatet inom de olika geografiska områdena. Kontoren i Lund och Mölndal har visat en positiv utveckling under 2016. Däremot har några stora förlorade anbud i Mälardalen, och att antalet anbud i Östergötland varit begränsat, påverkat resultatet negativt för kontoren i Linköping och Stockholm/Uppsala.

Den totala omsättningen steg cirka 7 miljoner kronor i jämförelse med 2016. I omsättningen ingår dock cirka 53 miljoner kronor som är så kallade genomfakturerade kostnader, till partners och underleverantörer, som inte ger någon effekt på resultatet. Genomfaktureringen varierar kraftigt mellan åren och bör inte räknas med i analysen av utvecklingen. Den väsentliga posten är intäkten av uppdragstimmar som ökade till 91,2 miljoner kronor, det vill säga 3 miljoner kronor mer än året innan.

Arkeologerna förlorade ett antal stora uppdrag under våren, vilket medverkade till en svag start på året och påverkade antal uppdragstimmar och därmed debiteringsgraderna. Under försommaren ljusnade uppdragsläget och ett flertal uppdrag vanns. Detta bidrog till en snabb och stark återhämtning resultatmässigt med debiteringsgrader som slog rekord på flera kontor. För att klara de avtalade åtagandena i tid krävdes en snabb anpassning i organisationen.

Uppdragen påverkade möjligheten att ta semester vilket resulterade i en ökad semesterskuld motsvarande cirka 0,6 miljoner kronor som belastar resultatet.

Den sammanfattande bedömningen är att utvecklingen av den arkeologiska uppdragsverksamheten på SHMM fortgår enligt plan. Arbetet med att införliva verksamheten i SHMM har fortlöpt, likaså arbetet med att genomföra den strategiska utvecklingsplanen. Verksamheten har under året åter visat en god och snabb förmåga till anpassning utifrån uppdragsläget och för andra året i rad visat en ekonomi i balans. Bedömningen är att den hårda konkurrensen och fokus på priset vid upphandlingarna bidrog till att resultatet blev lägre än budgeterat.

Antal	2016	2015	2014
Omsättning (Mkr)	147,5	140,4	128,3
Intäkt av uppdragstimmar (Mkr)	91,2	88,2	84,2
Resultat Mkr	1,4	1,1	-1,0
Antal nya uppdrag	237	269	259
Antal pågående uppdrag	713	654	725
Antal avslutade uppdrag	174	179	259
Debiterbara uppdragstimmar	125 036	120 882	115 710
Debiteringsgrad all personal	68 %	67 %	67 %
Årsarbetskraft	112	112	121

Föremålsbackar vid flytten från Centralmagasinet.

2.3 Samlingsutveckling

I detta avsnitt redovisas SHMM:s uppgift att:

- vårda, förteckna, vetenskapligt bearbeta och genom nyförvärv berika de samlingar som anförtratts myndigheten
- förvalta och vårda de fornfynd som Riksantikvarieämbetet (RAÄ) beslutar att tillföra myndigheten

Enligt myndighetens strategiska plan är målet att förvalta samlingarna långsiktigt och användarvänligt samt att samlingstillväxten ska vara kontrollerad. Andra mål är att minska och på sikt eliminera eftersläpningen i accessionen, arbeta proaktivt med accession och få bort eftersläpningen i konserveringsbehovet. Myndigheten ska även utveckla samlingsförvaltningssystemen och tillhandahålla mer användarvänlig information om fler föremål.

I dag ingår mer än tio miljoner föremål i myndighetens samling. Tillväxt sker huvudsakligen genom fyndöverföring av arkeologiska material efter beslut av RAÄ enligt Kulturmiljölagen. Detta innebär att SHMM har begränsad möjlighet att styra tillväxten på sin samling. Gåvor och inköp påverkar tillväxten marginellt. SHMM arbetar kontinuerligt med att förbättra förutsättningarna för att förvalta samlingen och hantera tillväxten.

2.3.1 Hantera accession

Prestationen inom *Hantera accession* var mottagande och hantering av fynd, överförda till SHMM efter beslut av RAÄ enligt 2 kap § 17 i Kulturmiljölagen (1988:950) (ff. KML). Inriktningen för verksamheten är att nå mätbara resultat samt förutsägbarhet och bra kontroll i accessionsarbetet.

Tabell 2. Antal föremålposter som tagits emot av SHMM genom beslut från RAÄ enligt 2 kap § 17 KML.

	2016	2015	2014
SHM	27 314	11 009	13 203
KMK	4	210	2 806
SHMM totalt	27 318	11 219	16 009

Den grundläggande förutsättningen för SHMM:s samlingsutveckling är att myndigheten, enligt 2 kap. KML, Kulturmiljölagen, är ålagd att ta emot en

betydande del av fynden från arkeologiska undersökningar i landet. Tillämpningen av lagen har inneburit att SHMM under flera decennier tillförts stora mängder föremål. Storleken på inflödet av föremål är beroende av antalet arkeologiska undersökningar år från år, samt av handläggningstakten hos RAÄ.

Under 2016 har SHMM:s samling utökats med 27 318 föremål genom fyndöverföringsbeslut fattade av RAÄ i enlighet med Kulturmiljölagen (1988:950). Det är en ökning med 143 procent i jämförelse med föregående år. Utöver dessa föremål har samlingarna utökats med 140 föremål genom gåvor och inköp på KMK.

Tabell 3. Avslutade accessionsärenden på SHMM

	2016	2015	2014
SHM	110	90	89
KMK	38	38	29
SHMM totalt	148	128	118

Tabell 4. Ej handlagda accessionsärenden på SHMM

	2016	2015	2014
SHM	1 078	1 133	1 160
KMK	328	335	340
SHMM totalt	1 406	1 468	1 500

Under 2016 har sammanlagt 148 accessionsärenden avslutats på SHMM: 110 på SHM och 38 på KMK. Accessionsärenden är mycket olika till sin karaktär och vissa består endast av ett fåtal föremål medan andra innehåller mycket stora fyndmängder. Fortfarande dras SHMM med en stor eftersläpning i antalet oavslutade accessionsärenden. Genom ett långsiktigt och målinriktat arbete sedan ett par år har antalet avslutade ärenden ökat.

Sedan 2015 har SHM:s accessionsarbete utgått från teman som valts utifrån en analys där externa användares behov vägts in. Under 2016 avslutades två tematiska accessionsprojekt. Ett av projekten omfattade boplatmaterial från bronsålder och äldre järnålder i Östergötland, Södermanland, Uppland och Västmanland. Boplatser från denna period är vanliga fynd vid exploateringsundersökningar och mycket tyder på att många av de kommande arkeologiska undersökningarna inför byggandet av höghastighetsjärnvägen Ostlänken kommer att beröra den här typen av boplatser.

Genom att SHM nu accederar och tillgängliggör detta material, kan det bli en del av framtida kunskapsuppbyggande. Särskild vikt har lagts vid registreringen av keramik eftersom denna har betydelse vid tolkningen av boplatserna och kan utgöra underlag för bland annat analyser kring regionala variationer eller skillnader i status mellan olika lokaler.

Det andra accessionsprojektet som avslutades under året behandlade stadsarkeologiskt material från det medeltida Söderköping. SHM:s bedömning är att det var angeläget att ett stadsmaterial i sin helhet gjordes tillgängligt, inte minst på grund av att materialet har betydelse för forskning kring medeltida stadsmiljöer. Arbetet med accession på temat stadsarkeologi har fortsatt under 2016 men i mindre omfattning och med utgångspunkt i material från en undersökning i kvarteret Biografen i Nyköping.

Även inom ramen för ett av de externfinansierade forskningsprojekten vid SHM, det om Alvastra påbyggnad, pågår accessionsarbete av det stora fyndmaterial som framkom vid undersökningarna. Likaså har SHMM bedrivit ett forskningsprojekt

kring romska lägerplatser i Stockholms utkanter. Ett led i projektet har varit arkeologiska undersökningar av en av de platser som studerats och accessionen av materialet har inneburit att samlingen breddats i enlighet med myndighetens insamlingspolicy.

På KMK har arbete pågått med att slutföra sedan tidigare påbörjade accessioner. De föremål som tillförts samlingarna, men som inte har slutaccederats under 2016, består i första hand av gåvor och köp.

SHMM har fortsatt samarbetet med RAÄ kring arkeologiska material där det är oklart om fyndöverföring skett eller inte. Detta arbete avslutades i och med 2016 års utgång. Totalt rör det sig om fler än 1 000 ärenden med oklar status. Arbetet har gett en tydligare bild av antalet ärenden som tillhör SHMM men som inte är accederade. Det har också gett RAÄ ett beslutsunderlag att gå vidare med fyndöverföring och fyndfördelning. För SHMM har arbetet bland annat lett fram till att material som inte tillhör myndigheten kan sorteras ut och skickas till de institutioner de tillhör, vilket innebär att magasinskapacitet frigörs.

I samarbete med RAÄ och Arkeologerna har SHM flyttat nästan 1 000 fyndbackar från de tillfälliga magasin som Arkeologerna disponerar till SHM:s klimatskyddade. Det är fyndmaterial som under många år blivit liggande hos Arkeologerna. Orsaken har främst varit att RAÄ:s beslut om fyndöverföring skett många år efter det att undersökningen formellt avslutats.

Dialogen med de uppdragsarkeologiska aktörerna och andra intressenter i KML-processen har fortsatt under 2016. Där arbetar SHMM för att komma in i ett tidigt skede så att dubbelarbete kan undvikas. Inte minst gäller detta registrering och uppmärkning av fynd i fält. På så sätt får SHMM bättre förutsättningar att planera för framtida inlämning av fynd och ökad kunskap om yttre faktorer som påverkar inflödet av föremål till myndigheten.

Under 2015 bjöd SHMM in representanter för uppdragsarkeologiska aktörer till en temadag i depå Munkhättan i Tumba. Där berättade SHMM bland annat om krav vid fyndinlämning men också om hur myndigheten arbetar med fynden vid själva inlämningen och efteråt. Under 2016 har SHMM konstaterat att temadagen har resulterat i att fyndinlämningar gått smidigare och har öppnat för en direkt kontakt mellan SHMM och de grävande företagen och institutionerna. Detta i sin tur skapar en

Forskningsprojekt kring romska lägerplatser i Stockholms utkanter.

mer kostnadseffektiv fyndinlämning som gynnar både de uppdragsarkeologiska aktörerna och SHMM.

För fynd som kommer att påträffas vid utgrävningar i samband med byggandet av Ostlänken har SHMM tagit fram speciella inlämningsinstruktioner för att underlätta för de grävande aktörerna. SHMM kommer sannolikt att ta emot samtliga arkeologiska fynd inom projektet. Förhoppningen är att instruktionerna ska leda till att hanteringen av fynden och den slutliga inlämningen går smidigare och kan ske tidigare än vad som annars är vanligt, trots den förmodat stora mängd fynd från många olika grävande aktörer. På så sätt stärks SHMM:s möjligheter att mer långsiktigt förvalta och bevara dessa fynd och placera dem i magasin med anpassat klimat.

Myndigheten har också under året presenterat sin insamlingspolicy för aktörer inom KML-sektorn.

Tabell 5. Kostnader och intäkter för prestationen Hantera accession

Hantera accession (tkr)	2016	2015	2014
Kostnader	-10 198	-10 657	- 4 546
Intäkter av anslag	9 626	10 025	4 546
Övriga intäkter	439	632	0

2.3.2. Förvalta samling

Prestationen inom *Förvalta samling* var magasinsinsatser, förebyggande konservering och konservering, ett nytt myndighetsgemensamt föremålsförvaltningssystem samt verksamhetsskydd. Inriktningen för verksamheten under året var bland annat att etablera effektiva och systematiska rutiner inom samlingsförvaltningen.

Tabell 6. Digitalt sökbara föremålsposter SHMM

Samling	2016	2015	2014
SHM	1 002 699	974 617	948 743
KMK/TBM	55 865	52 995	50 041
SHMM totalt	1 058 564	1 027 612	998 784

Tillväxt	2016	2015	2014
SHM	28 082	25 874	26 873
KMK/TBM	2 870	2 954	1 734
SHMM totalt	30 952	28 828	28 607

Som en del i arbetet med förvaltning av samlingarna genomförs uppordningsprojekt, där bland annat bedömning av vårdbehov och förvaring görs och föremålen registreras och fotograferas. Detta leder till ökad sökbarhet och tillgänglighet till samlingarna.

På SHM har endast några mindre uppordningsprojekt genomförts under året. Anledningen är ombyggnaden av Centralmagasinet i kvarteret Krubban och den stora arbetsinsats som detta krävt. Bland de projekt som påbörjats kan uppordningen av det stora boplatsmaterialet från Helgö i Mälaren nämnas. Materialet är betydelsefullt för forskningen och efterfrågas bland annat för analyser. Under 2016 inleddes arbetet med metallfynden. En fullständig uppordning och uppmärkning av det omfattande materialet från Helgö kräver många års arbetsinsatser, vilket det för närvarande inte finns resurser för.

På KMK har de uppordningsprojekt som pågick under 2015 fortsatt under 2016. Delar av samlingen har fotograferats, skannats och registrerats. Exempel på materialgrupper som i stort sett är helt genomgångna är svenska och utländska sedlar, aktiebrev och polletter. Exempel på stora inventeringsprojekt som genomförts under 2016 är genomgången av hela Loheskatten och Riksbankens samling av svenska mynt. Loheskatten är en stor silverskatt från 1700-talet som består av cirka 18 000 silvermynt. Skatten, som är en av de största funna i Sverige, hittades i Gamla Stan i samband med en fastighetsrenovering på 1930-talet.

Med anledning av KMK:s beslutade flytt från Slottsbacken till kvarteret Krubban har *Medaljutställningen* på KMK tagits ned och en noggrann dokumentering, fotografering och skadeinventering gjorts. Allt material läggs tillbaka på sina platser i magasinerna innan de packas för flytten.

Med de genomförda dokumentationsprojekten är ett viktigt arbete gjort inför överflyttningen till ett nytt myndighetsgemensamt, digitalt föremålsförvaltningssystem som ska tas i drift 2017. Under 2016 har det nya systemet upphandlats och förberedelser pågår för att flytta data. Det nya systemet kommer bland annat att innebära en gemensam och konsekvent föremålsinformation och likartade rutiner vid låneärenden för hela myndigheten.

För att kontrollera ordningen i samlingarna har två stickprovsundersökningar utförts, en i SHM:s samlingar och en i KMK:s samlingar. Detta görs årligen

och i samarbete mellan museerna. Utöver detta har kompletterande kontroller gjorts kopplade till de uppordnings- respektive dokumentationsprojekt som nämnts tidigare, samt i samband med den rättsliga tvist som KMK är part i, se avsnitt 2.1.4.

SHMM har jobbat vidare med att utnyttja sina magasinlokaler på bästa möjliga sätt. I dag finns magasin på tre olika platser. SHM:s magasin ligger i kvarteret Krubban och i depå Munkhättan i Tumba. KMK har sina magasin samlade på Slottsbacken med bara små delar av samlingen i depå Munkhättan.

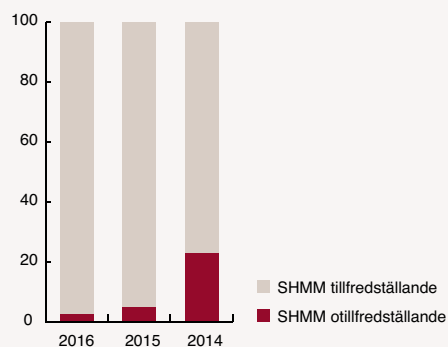
Den mest omfattande magasininsatsen under 2016 är att en ny inredning till Centralmagasinet i kvarteret Krubban har införskaffats och att arbetet med att installera den har påbörjats. Den nya inredningen kommer att innebära en ökad förvaringskapacitet, vilket i sin tur gör att SHM kommer att ha bättre möjligheter att ta emot nya fyndmaterial och förvalta dem långsiktigt. Arbetet beräknas vara klart under hösten 2017. Ombyggnaden innebär att magasinet är stängt för externa besök under cirka ett år.

SHM:s största magasin i depå Munkhättan, där den osteologiska samlingen och föremål i sten förvaras, har visat sig ha brister vad gäller viktfordelning. Arbetet med att förändra viktfordelningen i magasinet planeras ske under 2017.

I kvarteret Krubban har en klimatanläggning installerats som ger förutsättningar att förbättra och styra klimatet i bland annat textilmagasinet samt i vissa utställningslokaler. Behovet av ett nytt textilmagasin, med mer ändamålsenlig inredning, kvarstår och kommer att vara en prioriterad satsning framöver.

I depå Munkhättan fortsätter arbetet med att förbättra klimatet i magasinerna. Detta för att magasinstrymmena ska kunna användas mer effektivt och vara en del i strategin för samlingarnas långsiktiga bevarande.

Figur 1. Figuren visar magasinssituationen vid SHMM avseende klimat

Medaljutställningen på KMK plockas ned med anledning av den kommande flytten från Slottsbacken.

På KMK påbörjades under 2015 en kartläggning och dokumentation av klimat i såväl magasin som utställningsmontrar. Arbetet har framför allt varit inriktat på att identifiera avvikelser samt formulera åtgärder. Under 2016 har arbetet fortsatt och konservatorer från *Studio Västsvensk Konservering* har tillståndsbedömt föremål i vissa montrar där klimatiseringen inte fungerat tillfredställande. Med anledning av museets kommande flytt så kommer resultatet främst att användas för att optimera föremålshanteringen vid flytten. I de fall konserveringsbehov har konstaterats kommer det att genomföras.

Konserveringen av den så kallade *Riksbankens samling av mynt* har slutförts under 2016. Riksbankens samling var tidigare en deposition från Riksbanken men är numera en viktig del av KMK:s samlingar.

Tillståndsbedömningar inför utlån av mynt till andra museer har också genomförts, men mycket få av dessa mynt har varit i behov av konservering.

Tabell 7. Antal föremålsposter som har rengjorts eller konserverats på KMK

	2016	2015	2014
KMK	500	189	0

Den största delen av SHMM:s arkeologiska material konserveras via *Stiftelsen föremålsvård* i Kiruna (SFMV). Under 2016 har SHM sänt sammanlagt 2 726 föremålsposter till konservering hos SFMV. Här bör påpekas att en föremålspost kan bestå av flera föremål. Konservatorerna från SFMV gjorde också ett studiebesök vid SHM under året, vilket möjliggjorde en dialog kring bland annat urval, konservering och återtransport.

Tabell 8. Antal föremålsposter som konserverats i Kiruna av SFMV

	2016	2015	2014
SHM	2 726	1 031	1 747

Övriga konserveringsåtgärder vid SHM har framför allt omfattat föremål i utställningar, egna eller andras. I viss utsträckning har också utlånade föremål med konserveringsbehov åtgärdats. Kostnaderna för dessa insatser bärs av de lånande institutionerna

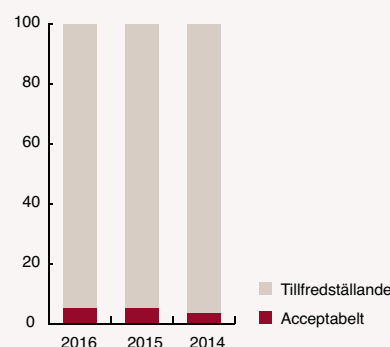
och belastar därför inte SHM:s konserveringsbudget. Samma sak gäller föremål som återlämnats från låntagare och har konserveringsbehov. Totalt rör det sig om 131 föremål som har konserverats på detta sätt.

Projektet att skanna konserveringsrapporter har fortsatt under 2016. Syftet är att höja kvaliteten på den information som är digitalt sökbar och koppla rapporterna med övrig föremålsinformation. Åtgärden stärker museets långsiktiga förvaltning av samlingarna eftersom konserveringsinsatser som gjorts på enskilda föremål blir digitalt sökbara och underlättar valet av kommande konserveringsmetoder.

Inom ramen för SHMM:s verksamhetskydd, kopplat till samlingsutveckling och föremålsförvaltning, genomförs en bedömning av SHMM:s säkerhetsnivå kontinuerligt i magasin samt utställningslokaler. Bedömningen görs utifrån ett antal faktorer som sammantaget visar om den tänkta ytan uppnår de krav verksamhetskyddet ställer samt om god kvalitet uppnås.

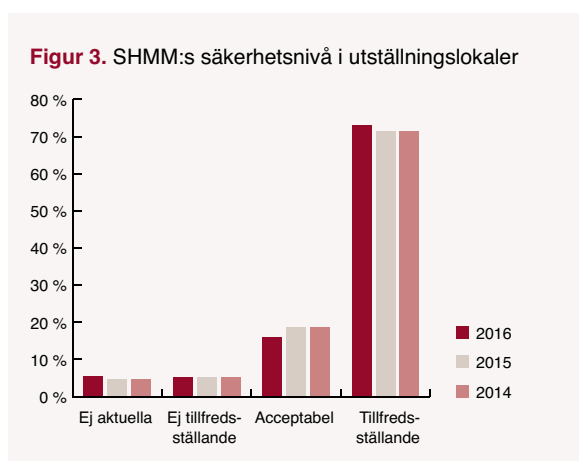
En bedömning av säkerhetsnivån i SHMM:s magasin visar att knappt 95 procent av den totala magasinssytan har en säkerhetsnivå som är tillfredsställande i fråga om brandskydd, säkerhet, driftsäkerhet, arbetsmiljö och tillgänglighet. I 5 procent av den totala magasinssytan är nivån acceptabel men förbättringar bör göras. För 0,2 procent av den totala magasinssytan är nivån, genom brist på ett eller flera områden ovan, ännu inte tillfredsställande.

Figur 2. SHMM:s säkerhetsnivå i magasin

I drygt 73 procent av den totala utställningsytan är säkerhetsnivån i förhållande till ytans tänkta användning tillfredsställande i fråga om brandskydd, säkerhet, driftsäkerhet, arbetsmiljö och tillgänglighet.

I 16 procent av den totala utställningsytan är säkerhetsnivån acceptabel men förbättringar bör ske. För drygt 5 procent av den totala utställningsytan är nivån, genom brist på ett eller flera områden ovan, ännu inte tillfredsställande. Behovet av åtgärder har dock inte bedömts som akut. Säkerhetsnivån i övriga tillfälliga utställningsytor, motsvarande knappt 6 procent har under året inte varit aktuell för bedömning.

Tabell 9. Kostnader och intäkter för prestationen Förvalta samling

Förvalta samling (tkr)	2016	2015	2014
Kostnader	-14 159	-12 797	-17 838
Intäkter av anslag	13 164	12 203	13 707
Övriga intäkter	810	594	4 131

2.3.3. Använda föremål

Prestationen under *Använda föremål* utgjordes av insatser som bidrar till att samlingen blir tillgänglig för externa användare. SHMM:s samlingar är en viktig resurs för såväl forskningen som samhället i stort, och verksamheten syftar bland annat till att tillhandahålla användarvänlig information om fler föremål. Det är ett viktigt led i myndighetens arbete med att utnyttja den digitala tekniken för att göra samlingen ännu mer använd och efterfrågad.

Under 2016 har delar av samlingarna digitaliserats i samband med accessionsprojekt, uppordningsprojekt, inventeringar och rutinmässig hantering av föremål. För SHM:s vidkommande blir materialet direkt digitalt tillgängligt för externa användare. För KMK är flertalet av de digitalt registrerade föremålen

än så länge endast internt tillgängliga, men delges allmänhet och forskare vid begäran.

Med syftet att göra det accederade materialet mer angeläget och användbart för externa och interna användare har arbetet med att utveckla SHM:s föremålsdatabas fortsatt. Exempel på detta är den strategi med högre andel föremålsfoton som tillämpats. Genom de kvalitetshöjande åtgärder som vidtagits blir föremålsinformationen lättare att ta till sig för en bredare publik.

Funktionen *Sök i samlingarna* och liknande funktioner på SHMM:s webbsidor är exempel på verktyg som tillgängliggör samlingarna för interna och externa brukare. De två digitala plattformar som SHM arbetat med, om Birka och om Alvastra påbyggnad, är satsningar för att göra nyaccederade föremål kulturhistoriskt förståeliga och därmed mer användbara. Birkaportalen, som lanserades 2016, har skapat en digital ingång till det nationellt och internationellt efterfrågade arkeologiska materialet från Birka. Inte minst publiceringen av Hjalmar Stolpes grävdagböcker öppnar för omtolkningar och revideringar av tidigare forskningsresultat. Portalen är ett resultat av projektet *Birka – en arkeologisk forskningsresurs*. Lanseringen fick stor uppmärksamhet och resulterade i årets trafiktopp på webbplatsen historiska.se.

Inom forskningsprojektet om Alvastra påbyggnad arbetar projektet bland annat med förmedling via en blogg på engelska då materialet har stor vetenskaplig betydelse såväl nationellt som internationellt.

Under året har ett arbete med att digitalisera diabilder som ingår i den så kallade *Medeltidens bildvärld* inletts. De cirka 19 000 diabilderna av medeltida kyrkliga föremål och målningar är mycket efterfrågade av studenter, forskare och förlag. Avsikten är att utveckla en användarvänlig databas och den påbörjade digitaliseringen av bilderna är ett första steg i detta arbete.

SHMM har under året bidragit till utställningar inom och utom landet genom utlån. Det är viktigt att samlingarna används i olika sammanhang och på olika platser under längre eller kortare tid. Detta synsätt har resulterat i att myndigheten är synlig i så gott som hela landet via permanenta eller tillfälliga utställningar på olika museer. Över 47 000 föremål från SHMM:s samlingar finns tillgängliga för besökare på andra museer, både inom Sverige och internationellt.

Tabell 10. Utlån SHMM

Ärende	2016	2015	2014
Nationella utlåneärenden	330	314	359
Internationella utlåneärenden	14	14	21
Antal utlånade föremålsposter	47 306	47 708	49 755
Antal lånande institutioner	229	232	274

Numera lånar SHMM framför allt ut föremål under begränsade perioder. Trots detta har myndigheten fortfarande kvar ett antal så kallade depositioner som inte är tidsbegränsade. Arbetet med att omvandla dessa till tidsbegränsade lån fortsätter, men arbetet försvåras av att många av de mottagande institutionerna inte har resurser för det arbete som krävs för att kontrollera äldre depositioner. Ofta är de också av äldre datum och dokumentationen kan vara bristfällig. SHMM har framför allt inriktat sig på att omvandla depositioner hos icke-statliga institutioner till lån. Arbetet ingår i strategin för att få bättre kontroll på samlingarna.

Tabell 11. Antal depositioner av SHMM:s samlingar på andra institutioner.

Via	2016	2015	2014
SHM	220	234	251
KMK	27	27	30
SHMM totalt	247	261	281

Tabell 12. Antal avslutade depositioner SHMM

	2016	2015	2014
SHM	14	17	32
KMK	0	2	0
SHMM totalt	14	19	32

Exempel på intressanta utlån från SHMM är mynt och silverföremål som har hittats i de två skatterna från Djuped, Ångermanland samt Indal, Medelpad. Föremålen lånades ut till utställningen *Vikingasilver* på Murberget, Läns museet Västernorrland. Ett annat exempel är lån till Numismatiska forskningsgruppen vid Stockholms universitet som sedan 2016 har bedrivit ett forskningsprojekt varvid mynt från olika perioder och regioner har analyserats.

Konservatorn hanterar Elisabethrelikvietet, SHM:s föremål med inventarienummer 1.

Intresset för SHMM:s samlingar manifesteras också genom det stora intresset för SHM:s två internationella vandringsutställningar *We call them Vikings (WCV 1 och 2)*, med vardera cirka 500 föremål ur samlingarna. Läs vidare i avsnitt 2.5.1.

SHMM fortsätter också arbetet med kunskapsförmedling med utgångspunkt i samlingarna. Detta sker bland annat via publikationer. Under 2016 publicerades en monografi om gravfältet Gödåker i Uppland. Gravfältet har levererat flera spektakulära föremålsfynd vilka finns på SHM. På KMK pågår flera olika publikationsprojekt, två av dessa ingår i projektet Sveriges Mynthistoria Landskapsinventeringen (SML) och är delvis externfinansierade. Syftet med SML är att publicera svenska myntfynd landskapsvis. Sedan några år pågår även ett samarbete mellan KMK och Sylloge Nummorum Graecorum (SNG). SNG är ett internationellt publikationsprojekt med syfte att upprätta kataloger över grekiska mynt i offentliga och privata samlingar.

Under året har KMK fortsatt arbetet med att sammanställa en publikation för det under 2015

år genomförda uppordningsprojektet av en studiesamling bestående av en samling gipser som tillhört Stockholms slöjdskola. Det externfinansierade publikationsprojektet avser att sätta materialet i ett sammanhang och göra det mer allmänt känt.

Som vanligt har SHMM under 2016 mottagit ett stort antal förfrågningar från forskare och allmänhet. De har besvarats av myndighetens tjänstemän. Det finns även ett stort medialt intresse för SHMM:s samlingar. Några exempel är att *Vetenskapens värld* har haft två inslag där SHM:s samlingar spelar en stor roll, ett inslag om Birka och de resultat som nya undersökningar där lett fram till. Ett annat handlade om ödesåret 536 e. Kr. En serie kraftiga vulkanutbrott på södra halvklotet fick allvarliga följder för klimatet på norra halvklotet, vilket i sin tur gjorde att hela bygder övergavs.

De nya sedlarna har, precis som förra året, rönt uppmärksamhet. KMK och TBM har svarat på frågor från forskare, journalister och allmänheten om de nya sedlarna och mynten. KMK har också vid förfrågan, levererat bilder på sedlar ur museets samlingar.

Ett urval föremålsfotografier från SHMM visades under EU-dagen i Riyadh, Saudiarabien.

Tabell 13. Skriftliga förfrågningar till SHMM

Institution	2016	2015	2014
SHM	516	506	554
KMK	139	197	72
SHMM totalt	655	703	626

Ett viktig led i spridningen av kunskapen kring samlingarna ligger i SHMM:s bildförmedling. Ett stort antal foton på föremål ur samlingarna har publicerats och exponerats i olika sammanhang runt om i världen. Vid en fotoutställning i samband med firandet av EU-dagen den 9 maj i Riyadh, Saudiarabien, representerades Sverige av ett flertal fotografier av föremål från SHMM:s samling. Föremålen presenterades såväl i bild som i text och representerade på olika sätt kontakter mellan det som i dag är Sverige och den islamska världen.

SHM:s föremålsbilder är fria att använda kostnadsfritt. Bilderna kan i stor utsträckning laddas ned direkt från museets webbplats, vilket har gjort att användandet av bilder på föremål ur samlingarna har ökat. SHM har också under året arbetat med att fotografera delar av samlingen som är speciellt efterfrågade eller inte så kända. Detta gäller bland annat textilier där riktade satsningar gjorts på textilier från Birka och medeltida textilier. KMK:s bilder finns inte än att ladda ned från webbplatsen men levereras kostnadsfritt utifrån beställningar till forskare, journalister och allmänhet.

Den fotografering som sker inom ramen för bland annat de olika accessionsprojekten och vissa forskningsprojekt har medfört att bilddatabasen vuxit. Inom forskningsprojekten har också utvalda föremålskategorier fotograferats. Inom ramen för forskningsprojektet *Helgon att hålla i handen* har till exempel andaktsföremål som på ett eller annat sätt kan knytas till den enskilda individens andakt fotograferats. Det rör sig om bland annat skedar, radband eller liknande.

SHMM har under året varit representerat på ett antal seminarier och konferenser, både i och utanför landet. Till exempel deltog några av SHMM:s medarbetare vid ICOM:s generalkonferens, som genomfördes i Milano, och ett par av KMK:s medarbetare deltog och föreläste på konferensen FIDEM XXXIV i Gent, Belgien. FIDEM är en internationell organisation för främjandet av medaljkonst och kongressen

omfattade både utställningar av samtida medaljkonst och föredragsserier.

Tabell 14. Kostnader och intäkter för prestationen Använda föremål

Använda föremål (tkr)	2016	2015	2014
Kostnader	-8 513	-8 558	-8 656
Intäkter av anslag	7 967	8 084	8 527
Övriga intäkter	435	474	129

2.3.4 Redovisning av kvalitativa aspekter på samlingsförvaltningens resultat

SHMM har valt att som utgångspunkt för sin redovisning av kvalitet använda sig av prestationerna accession, statusen i magasinerna, att samlingarna är förtecknade och ordnade samt verksamhetsskydd inom samlingsförvaltningen.

Antalet genomförda accessioner under året

Accessionen av föremålen är en central del i samlingsförvaltningen. SHMM har därför valt att lyfta fram den som ett kvalitetskriterium. God kvalitet anser SHMM ha uppnåtts när 100 eller fler accessioner genomförts för SHM:s vidkommande. För KMK är motsvarande siffra 50 genomförda accessioner.

SHM arbetar systematiskt med att komma till rätta med den stora eftersläpning som råder inom accessionen av föremål. Arbetet har gett positiva resultat och under ett antal år har SHM kunnat visa en ständig ökning av antalet accessioner, vilket resulterat i att eftersläpningen hela tiden minskat. SHM har också tagit fram nya rutiner vilket har höjt informationsvärdet på de material som accederats.

Efter flera års konsekvent arbete med satsningar inom accessionsverksamheten har SHM under 2016 för första gången uppfyllt kriteriet för god kvalitet då 110 accessioner genomfördes.

Det slutgiltiga momentet i accessionsprocessen på KMK är när den så kallade bilagan är skriven av ansvarig antikvarie och föremålen placerats i samlingarna. Då KMK under året har haft fortsatt fokus på inventeringar och dokumentationsprojekt har bilageskrivningarna inte prioriterats. Under 2016 har KMK färdigställt 38 accessioner, vilket innebär att KMK inte uppfyller kriteriet för god kvalitet enligt myndighetens egen definition.

Andel magasinssyta med ändamålsenligt klimat

Med begreppet ändamålsenliga magasin menar SHMM att magasinerna har ett klimat som är anpassat efter de speciella materialkategorier som förvaras i respektive magasin. Det innebär däremot inte med nödvändighet att det finns en klimatstyrning i magasinet. I vissa fall behövs inte en sådan eftersom de material som förvaras där inte har särskilda klimatkrav eller är mindre känsliga för långsamma svängningar i klimatet över året.

Ett ändamålsenligt klimat är en förutsättning för samlingarnas långsiktiga bevarande och utgör en strategisk satsning från SHMM:s sida i arbetet med förebyggande konserveringsåtgärder. God kvalitet vad gäller magasin och klimat uppnås bedömer SHMM då mer än 80 procent av den totala magasinssytan har ändamålsenligt klimat.

Under 2016 bedömer KMK att hela den magasinerade samlingen förvaras i ändamålsenliga magasin men med en liten avvikelse i temperatur, i ett av magasinerna, som är under utredning. För SHM görs bedömningen att 97,5 procent av magasinssytorna har tillfredställande klimat med avseende på vilka

materialkategorier som förvaras där. Resterande 2,5 procent bedöms ha tillfredställande klimat men med brister. Dessa brister består av att den relativa luftfuktigheten under kortare perioder ligger utanför de gränsvärden som satts. SHM gör dock den samlade bedömningen att dessa små avvikelser bara marginellt påverkar samlingarnas långsiktiga bevarande.

Under 2016 bedöms därmed att andelen magasinssyta med ändamålsenligt klimat på såväl KMK som SHM är av god kvalitet. Bara en mycket liten del bedöms ha vissa brister. Resultatet får sägas vara mycket bra och är ett resultat av en mångårig strategi att arbeta med förebyggande åtgärder.

Sökbarheten i samlingarna vid stickprovskontroll

SHMM genomför regelbundet stickprovsundersökningar för att konstatera om det råder ordning och reda i dem eller inte. Ordning vittnar om god samlingsförvaltning. SHMM har gjort den bedömningen, att god kvalitet för sökbarheten i samlingarna är en sökbarhet på 95 procent eller högre med utgångspunkt i de riktlinjer som finns beslutade på myndigheten.

23 ton föremål har tillfälligt flyttats från Centralmagasinet inför ombyggnationen.

Vid de stickprovsundersökningar som gjordes 2016 kunde såväl på KMK som på SHM påvisas god kvalitet med en sökbarhet på 100 procent i båda fallen. De avvikelser som noterades vid stickprovsundersökningen på SHM följdes upp i enlighet med gällande rutiner varvid föremålen identifierades.

Att magasinsytan är tillfredställande utifrån de krav som ställs inom ramen för det systematiska verksamhetsskyddet

Verksamhetsskyddet är en viktig del av samlingsförvaltningen och av avgörande betydelse för att denna ska vara av hög kvalitet eller inte. SHMM bedömer att god kvalitet uppnås genom att mer än 90 procent av magasinsytan uppnår de krav verksamhetsskyddet ställer. En bedömning av säkerhetsnivå i magasinerna visar att 95 procent av den totala magasinsytan har en tillfredsställande säkerhetsnivå i fråga om brandskydd, säkerhet, driftsäkerhet, arbetsmiljö och tillgänglighet, och att god kvalitet därmed är uppnådd.

2.3.5 Sammantagen resultatbedömning

SHMM arbetar kontinuerligt med att förbättra sin samlingsförvaltning. Genom bland annat rutinförbättringar och omfördelning av resurser skapas goda förutsättningar för att uppfylla myndighetens uppgifter och mål inom området.

SHM har under ett antal år arbetat strategiskt med accessionen för att komma tillrätta med den eftersläpning som uppkommit på grund av resursbrist och omprioriteringar under lång tid. Tack vare genomförda satsningar, och ett resurstillskott i form av extratjänster, har det så kallade "accessionsberget" under de senaste åren minskat. SHM har också funnit former för hur accessionen blir en del i det långsiktiga bevarandet av samlingarna och en del av SHM:s strategi för kunskapsförmedling. Lyckade satsningar såsom tematiska accessionsprojekt och externfinansierade projekt, där huvudsyftet varit att tillgängliggöra angelägna arkeologiska material, har gett goda resultat. Birkaportalen är ett bra exempel, där SHM via ett externfinansierat projekt, skapat en digital plattform för Birkaforskning. Inom projektet acce-derades materialet från boplatundersökningarna på 1990-talet och gjordes via Birkaportalen tillgängliga

tillsammans med annat relevant material, såväl fynd som arkivmaterial och publikationer. På detta sätt har materialens informationsvärde ökat påtagligt.

SHMM har under året gjort stora satsningar på uppordning och inventeringar för att säkerställa ordning och reda i samlingarna. Detta medför även att samlingarna blir mer tillgängliga.

Ett förbättringsarbete pågår också med att tillhandahålla mer ändamålsenliga magasin. Mycket av det förebyggande arbete som myndigheten bedriver handlar om klimatanpassade magasin och optimal användning av magasinutrymmena vad gäller förvaring av olika materialkategorier i olika klimat. Den omfattande ombyggnad som påbörjats under 2016 i Centralmagasinet kommer dessutom förbättra SHMM:s kapacitet att möta framtida utmaningar vad gäller fyndtillströmning. Detta är ett viktigt utvecklingssteg, inte minst om trenden håller i sig att allt färre museer i Sverige tar emot arkeologiska fynd och särskilt stora arkeologiska material.

De samlingar som SHMM förvaltar är fortsatt efterfrågade av externa aktörer. Den stora mängden utlån innebär att SHMM:s samlingar är synliga i stort sett hela landet, från norr till söder. Genom myndighetens generösa utlåningspolicy används samlingarna som en nationell tillgång av olika regionala aktörer för att berätta såväl den lokala/regionala historien som den mer övergripande.

Även internationellt är samlingarna mycket efterfrågade och myndigheten har varje år en serie internationella utlån till tillfälliga tematiska utställningar. Vid sidan av dessa finns SHM:s två turnerande vikingautställningar *We call them Vikings (WCV 1 och 2)*. Dessa är mycket efterfrågade och har rönt stort internationellt intresse. Med hjälp av utställningarna sprids kunskap om myndighetens samlingar över ett stort geografiskt område och är därmed ett viktigt redskap för myndighetens kunskapsförmedling i ett vidare perspektiv.

En sammantagen bedömning av säkerhetsnivåerna i såväl magasin som utställningslokaler är att de är tillfredställande utifrån de krav som ställs.

Sammantaget bedömer SHMM att insatserna inom samlingsutveckling är mycket goda och att de håller hög kvalitet.

2.4 Forskning och utveckling

I detta avsnitt redovisas SHMM:s uppgifter att:

- verka för ökad kunskap grundad på forskning och samverkan med andra, exempelvis universitet och högskolor, och förmedla kunskap inom sitt verksamhetsområde

Enligt myndighetens strategiska plan var inriktningen att bistå med stöd till andras forskning samt att generera angelägen forskning och utveckling.

Prestationen 2016 inom *forskning och utveckling (FoU)* var att driva egna forsknings- och utvecklingsprojekt inom ramen för SHMM:s uppgifter, delta i projektsamarbeten med andra aktörer samt att främja andras forskning med stöd av SHMM:s samlingar.

2.4.1 Arbete inom forskning och utveckling 2016

SHMM var huvudman för eller deltog i ett stort antal FoU-projekt under 2016. Fyra fleråriga projekt slutredovisades; *Birka – en arkeologisk forskningsresurs*, *GlobArch – Researching Scandinavian Colonialism and the Rise of a Global World from an Archaeological Perspective*, *Museer bortom homogeniteten* och

Gränslöst – en personlig upptäcktsfärd i Sveriges historia. Under året initierades även ett nytt projekt, *Antiziganismen och samlingarna*, finansierat av Statens kulturråd. Projektet är treårigt och bedrivs i samarbete med Institutet för språk och folkminnen i Uppsala och handlar om material om romer i kunskapsproduktion och samlande vid kulturhistoriska museer och arkiv under 1900-talet.

Tabell 15. Sammanlagt antal FoU-projekt

	2016	2015	2014
SHMM som huvudman	12	16	15
SHMM deltar i projekt	3	5	4
SHMM ingår i referensgrupp eller motsvarande	10	10	15

Tabell 16. Antal forskare i forskargruppen

	2016	2015	2014
	13	13	13

Under året har även ett samverkansprojekt mellan SHMM, organisationen *Unstraight Museum* och LSH påbörjats. Samarbetet *Unstraight research*, som drivs av LSH, ska arbeta med HBTQI-perspektiv på

Birka. Vy över de västra delarna av Svarta Jorden-området på Björkö.

samlingar och utställningar. En extern forskare har anställts i projektet och som arbetar med material och utställningar vid båda museimyndigheterna.

En samverkan har också initierats kring det tioåriga projektet *Vikingafänomenet* som drivs från Uppsala universitet och finansieras av Vetenskapsrådet men där forskaren kommer att vara anställd vid SHM.

Det betydande forskningsinslaget inom utställningsprojektet *History Unfolds* som pågått under 2015–2016 ska också nämnas, där flera av SHMM:s forskare har varit involverade.

Under året har arbetet med att koordinera FoU-verksamheten inom Arkeologerna med den som sker inom museiverksamheten fortgått. De projekt av FoU-karaktär som bedrivs inom Arkeologerna är inte redovisade i statistiken då denna del av verksamheten inte än är helt samordnad med myndighetens övriga FoU-verksamhet.

Exempel på pågående FoU-projekt inom Arkeologerna är forskningsprojektet *Hus och hem* samt det omfattande projektet kring Gamla Uppsala med betydande forskningsinslag. Även samarbetet med The Ludwig Boltzmann Institute for Archaeological Prospection and Virtual Archaeology (LBI ArchPro), som engagerat både SHM och avdelningen Arkeologerna, fortsatte under 2016.

Forskargruppen publicerade under året två antologier, fem vetenskapliga artiklar och en arkeologisk rapport. En ny volym i SHM:s vetenskapliga skriftserie *The Swedish History Museum, Studies* kom ut under året. Boken *Göddåker. Ett romartida centrum i Uppland* är en arkeologisk monografi om ett av de mest berömda järnåldersgravfälten i Sverige. Boken *Älskade museum* avslutade det långvariga projektet *Museer bortom homogeniteten* och gavs ut av förlaget Nordic Academic Press. Projektet *Gränslöst* avslutades med en tryckt FoU-rapport och SHM:s arkeologiska undersökningar på Birka under 2015 publicerades i FoU-rapporten *Arkeologisk undersökning av grav Bj 749*. SHMM har även publicerat den kunskapsöversikt om mänskliga kvarlevor vid museer som genomfördes på uppdrag av regeringen (Ku2015/02553/KL).

SHMM deltar genom FoU-verksamheten i olika nationella och internationella sammanhang. Medarbetare från SHM deltar i redaktörgruppen för den vetenskapliga arkeologiska tidskriften *Fornvännen*,

i "editorial board" för tidskriften *Current Swedish Archaeology* samt i "editorial advisory board" för den nya internationella tidskriften *Museum Worlds*, publicerad av den museologiska institutionen i Leicester i Storbritannien. KMK står som huvudredaktör för *Nordisk Numismatisk Årsskrift*, och har också skapat och leder en redaktionskommitté för *Sveriges Mynthistoria Landskapsinventeringen*. KMK arbetar även redaktionellt i *Sylloge Nummorum Graecorum*, ett internationellt publikationsprojekt med syfte att upprätta kataloger över grekiska mynt i offentliga och privata samlingar.

SHMM deltar även i *Nätverket för museer med medeltidsinriktning* samt en regelbunden aktivitet kring *Riksförbundet Sveriges museers* (RSM) årliga Vårmöte. Internationellt kan nämnas samarbetet inom projektet *GlobArch*, som nordisk representant i styrelsen för *International Numismatic Council*, men också i *ICOM:s nätverk för ekonomimuseer*, *FIDEM* och *Nordisk Numismatisk Union*. Genom deltagandet i organisationerna skapas värdefull kontakt med kollegor från hela världen.

2.4.2 Främja andras forskning

Tillgängligheten till SHMM:s samlingar är en viktig faktor i den svenska arkeologiska, konstvetenskapliga och numismatiska forskningens infrastruktur och verksamhetens ambition är att vara en välrenommerad, efterfrågad och spridd kunskapsresurs.

SHMM tar årligen emot många forskarbesök och denna användning av samlingarna stöder varje år en stor kulturhistorisk kunskapsproduktion. Vid SHMM totalt genomfördes 321 enskilda forskarbesök i samlingarna under 2016. De som besöker samlingarna är i huvudsak forskare, men också antikvariskt verksamma personer och studenter. Ett besök kan omfatta flera personer, till exempel en hel forskargrupp. Forskarbesöken bidrar på ett avgörande sätt till en omfattande vetenskaplig och populärvetenskaplig produktion.

Tabell 17. Forskarbesök i SHMM:s samlingar (KMK inkluderar TBM)

Institution	2016	2015	2014
SHM	232	178	274
KMK	89	105	70
SHMM totalt	321	283	344

Tabell 18. Vetenskapliga och populärvetenskapliga verk baserade på forskarbesök vid SHM

Institution	2016	2015	2014
Doktorsavhandling	15	16	21
Vetenskaplig monografi	5	2	12
Vetenskaplig artikel	36	50	41
Akademisk uppsats	30	13	10
Populärvetenskaplig bok/artikel	4	5	3
Utställning	7	5	4
Arkeologisk/osteologisk rapport	7	5	3
Film eller tv-produktion	1	3	10

Antalet forskarbesök på SHM har ökat något jämfört med 2015. Några mer omfattande besök kan lyftas fram. Bland annat har en forskare studerat byggnadsdelar till stavkyrkor och 3D-skannat dem. Ett annat besök har handlat om spelpjäser från järnåldern. Det kan även nämnas att SHM under året lånat ut en rad fyndmaterial för laborativa forskningsändamål.

På KMK har intresset från forskare att ta del av samlingarna ökat de senaste åren. Flera forskare är återkommande och knutna till projekt på universitet eller högskola, men också personer som studerar våra föremål för att på olika sätt använda resultatet i

en publikation eller artikel. Intresset för att beforska museets samlingar har ökat, trots det har antalet forskarbesök under 2016 minskat något jämfört med 2015. En anledning till minskningen är att ett antal mynt, som Numismatiska forskningsgruppen på Stockholms universitet arbetat med, har lånats ut i kortare perioder till institutionen. På så sätt har inte KMK:s begränsade möjligheter att erbjuda platser och assistans för nödvändiga forskarbesök hindrat arbetet för gruppen. Sedan ett par år tillbaka är KMK:s rutin att en tjänsteman från museet alltid sitter med forskaren under hela besöket. Detta är resurskrävande och kräver en god framförhållning och noggrann schemaläggning.

SHMM:s samlingar är också tillgängliga för forskare och allmänhet via tjänsten *Sök i samlingarna* på SHM:s webbsida och via andra plattformar så som Birkaportalen och den för Alvastra påbyggnad. Se även avsnitt 2.3.3.

Tabell 19. Kostnader och intäkter för prestationen Forskning och utveckling

Forskning och utveckling (tkr)	2016	2015	2014
Kostnader	-17 423	-14 746	-9 218
Intäkter av anslag	10 384	10 278	3 841
Övriga intäkter	6 812	4 468	5 377

History Unfolds. Konstnären Minna L Henriksson ritat upp kartläggningen av nordisk rasforskning från 1850-talet till 1945.

2.4.3 Redovisning av kvalitativa aspekter på resultaten i forskning och utveckling

SHMM har använt sig av processerna; projekt inom FoU och forskningens infrastruktur för att redovisa resultatets kvalitativa aspekter (Arkeologernas FoU-verksamhet omfattas inte):

Externa bedömningar av SHMM:s FoU-projekt samt grad av samverkan med andra parter inom forskning och utveckling

Utgångspunkten för bedömningen är att graden av extern finansiering som bekostar projekten visar på externa parter bedömning av projektens kvalitet och på konkurrens med andra projekt om tilldelningen av sådan finansiering. Antal samverkansprojekt visar på andra parter intresse av att samarbeta med SHMM. SHMM bedömer att om mer än 75 procent av FoU-projekten är externfinansierade (d.v.s. genomgår en extern bedömning) samt om 75 procent av FoU-projekten genomförts i direkt samverkan med andra parter så visar det på god kvalitet i verksamheten.

Under 2016 var 75 procent av de 12 projekt som SHMM var huvudman för helt externt finansierade och de flesta större projekt erhöll finansiering i konkurrens med andra projekt hos de stora svenska forskningsfinansiärerna. Av de 12 projekt som SHMM var huvudman för under 2016 var 50 procent samverkansprojekt, vilket visar på en hög grad av samverkan med omvärlden även om detta är ett förhållande som kan förbättras. SHMM uppfyller inte kvalitetsmålet för samverkan. Däremot uppfylls måttet för andel FoU-projekt med extern finansiering, vilket visar att de externa bedömnarna ansett att FoU-projekten hållit god kvalitet.

God kvalitet i verksamheten genom expertgranskning av SHMM:s forskares publicering

Extern bedömning av vetenskaplig publicering är en vedertagen kvalitetsaspekt. SHMM bedömer att god kvalitet i verksamheten har uppnåtts när hälften av de publikationer som producerats inom ramen för FoU-verksamheten har genomgått expertgranskning.

Under 2016 publicerade forskargruppen åtta skrifter och av dessa har 75 procent genomgått expertgranskning eller motsvarande vilket visar på att SHMM:s arbete håller hög vetenskaplig nivå.

God kvalitet genom mängden forskarbesök i myndighetens samlingar

SHMM bedömer att mer än 300 forskarbesök per år visar på god kvalitet i verksamheten. Valet av antalet forskarbesök som aspekt på kvalitet utgår från att SHMM genom en tidigare undersökning vet att myndigheten har fler forskarbesök, och därmed större efterfrågan på verksamheten och tjänster, än flertalet andra centralmuseer.

SHMM hade sammanlagt 321 forskarbesök under 2016 och visar därmed på god kvalitet i verksamheten. Resultatet visar på att externa forskare har en hög grad av vilja att besöka och använda SHMM:s samlingar.

2.4.4 Sammantagen resultatbedömning

Den sammantagna bedömningen är att verksamheten inom forskning och utveckling är mycket god. Den positiva utvecklingen av verksamheten fortsatte under 2016, vilket visas av att nya projekt initierats och fått extern finansiering samt gamla projekt slutredovisats och slutpublicerats. Det finns en tydlig och stor efterfrågan på SHMM:s samlingar såväl som intresse för myndighetens forskare och forskningsresultat. En betydande volym projekt och olika slags engagemang karakteriserar verksamheten, som också producerar ny kunskap i form av böcker, artiklar och publikt tillgängliga presentationer av olika slag.

Myndighetens arbete skapar sammantaget kunskapsmässiga grunder för att arbetet med kulturarv kan utvecklas och främja hur förståelsen av kulturarv kan skapa perspektiv på samhället. SHMM bidrar, såväl genom sina FoU-projekt som genom tillgängliggörandet av sina samlingar, i stor utsträckning på ett positivt sätt till andras forskning och forskningsförberedande verksamhet runt om i Sverige och utomlands.

251

204

251

208

kirahnu

We call them Vikings
byggs upp i Tallin, Estland.

2.5 Kommunikation och publikutveckling

I detta avsnitt redovisas SHMM:s uppgift att:

- hålla ett urval av samlingarna tillgängligt för allmänheten samt bedriva utställningsverksamhet och annan pedagogisk verksamhet

Dessutom redovisas enligt uppdrag i myndighetens regleringsbrev för 2016:

- den verksamhet som svarar mot den unga publikens behov samt insatser för att öka den unga publiken
- de åtgärder som vidtagits för att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning
- åtgärder som har vidtagits för att nå nya besökare
- effekterna av införandet av fri entré avseende besöksutveckling

Enligt myndighetens strategiska plan var inriktningen för verksamheten att vara en synlig samhällsresurs, bredda publiken samt fördjupa publikens engagemang.

2.5.1 Utställningar

Prestationen 2016 inom *Utställningar* var att producera nya utställningar, samt att förvalta och utveckla befintliga utställningar. Under året fortsatte arbetet med att locka ny publik från fler målgrupper, samt med att eftersträva mer samskapande i museernas utställningar.

I denna redovisning avses med begreppet ”basutställning” utställningar på det egna museet avsedda att visas för publik under en längre period (mer än 1,5 år) och med begreppet ”tillfällig utställning” avses utställningar på det egna museet avsedda att visas för publik under en kortare period (max 1,5 år). Med begreppet ”vandringsutställning” avses utställningar i huvudsak avsedda att turnera på andra museer än de egna.

Tabell 20. Antal pågående basutställningar

Institution	2016	2015	2014
SHM	13	13	12
KMK	6	6	7
TBM	5	5	5
SHMM totalt	24	24	24

Tabell 21. Antal tillfälliga utställningar

Institution	2016	2015	2014
SHM	1	6	6
KMK	1	3	2
TBM	1	4	2
SHMM totalt	3	13	10

Tabell 22. Antal egenproducerade vandringsutställningar

	2016	2015	2014
Antal utställningar	2	2	2
Antal nya turnéorter	4	3	3
Antal besökare	300 000	640 000	300 000

SHMM har fortsatt att utveckla och aktivera de befintliga basutställningarna med nya delar, programverksamhet och samverkan med olika intressentgrupper. Ett ständigt pågående arbete för att tillföra äldre utställningar nya perspektiv.

I början av 2016 invigdes en ny del om samernas historia i SHM:s utställning *Vikingar*. Samiskt material och nya tolkningar ger ingångar till tidigare osynliga historier om Sveriges urfolk. I anknytning till invigningen genomfördes även ett seminarieprogram.

SHM har påbörjat ett arbete med att se över provenienstexter i utställningarna, det vill säga de texter som vanligen innehåller utställda föremåls

Buddhastatyetten från Helgö i utställningen *En reflektion*.

inventarienummer och var de är hittade i Sverige. För att vidga perspektiven lägger vi till information om vilket geografiskt område föremålen ursprungligen kommer från. Det innebär till exempel att en Buddhastatyett från Helgö i Uppland kopplas samman med Swatdalen i Pakistan där den är tillverkad och förmodligen användes under hundratals år innan den kom till Skandinavien.

Att veckla ut, problematisera och komplettera bilden av historia i Sverige med hjälp av samtidskonstnärer är utgångspunkten för *History Unfolds*, en av de senaste årens största utställningssatsningar i myndigheten. Projektet vill göra det osynliga synligt, utforska det som är gömt och glömt och producera ny förståelse om historia och historieskapande. Samarbetet mellan konstnärer och forskare är centralt och har pågått under hela produktionsprocessen.

Till utställningen bjöd museet in fem konstnärer att skapa nya verk med inspiration av samlingar och forskning. Även fem tidigare producerade verk visas som ett spår genom museets kulturhistoriska utställningar. *History Unfolds* består också av utställningen

En reflektion, som ger en tolkningshistorik kring utvalda föremål ur museets samlingar, samt programverksamhet, ett pedagogiskt program och en publikation. Programverksamheten startade redan 2015 och projektet har inom den ramen samverkat med bland annat en rad utbildningsinstitutioner, museer och religiösa samfund.

SHM har i samband med kommunikation kring och marknadsföring av utställningen prövat nya uttryck och kanaler. Exempelvis lanserades fyra av konstnärerna som skapat nya verk i korta filmer, som spreds i sociala medier. Vid invigningen prövades nya samarbetsformer, då Kungliga Musikhögskolans Institution för folkmusik, samt Dans och Cirkushögskolans Institution för danspedagogik deltog.

History Unfolds har fått mycket positiva recensioner och stort medieutrymme och har även blivit föremål för problematiserande kulturdiskussioner i media. Konstrecensenterna ser över lag utställningen som en satsning i linje med utvecklingen på den internationella konstscenen. Recensenterna, som har fokuserat på vilka kulturarvsfrågor som tas upp,

Programverksamhet. Dialogvisning i utställningen Forntider.

kopplar utställningen till aktuella kritiska teman inom kulturarvsvetenskapen.¹

Under 2016 har mindre förändringar gjorts i KMK:s basutställningar. Vid några tillfällen har föremål ställts ut när KMK under en kortare period genomfört programaktiviteter på speciella teman. Som exempel kan nämnas det amerikanska temat i samband med visningen av den så kallade *Flowing Hair Silver Dollar*. Ett unikt mynt som var det första dollarmynt som präglades i USA, och som nu blivit det dyraste som någonsin sålts. Myntet visades under ett par dagar på KMK och utställningen arrangerades i samarbete med Mynthuset i Sverige. Det blev stor medial uppmärksamhet då både tv, radio och dagstidningar rapporterade kring detta. I samband med detta gjorde KMK en miniutställning kring dollarns historia och visade ett urval dollarmynt och sedlar från samlingarna som aldrig tidigare ställts ut.

Utställningen *Säkrare sedlar* som öppnade 2015 på TBM har även under 2016 varit välbesökt. Utställningen lyfter fram säkerhetsdetaljer och andra svårupptäckta finesser på de nya sedlarna.

Under 2016 har SHM:s två vandringsutställningar *We call them Vikings (WCV 1 och 2)* fortsatt sina turnéer runt om i världen. WCV 1 visades i början av året i Ottawa och invigdes därefter i augusti i Tallinn. WCV 2 öppnade i New York i februari och flyttades därefter till Cincinnati för invigning i november. Utställningarna har under året setts av cirka 300 000 besökare. Uppmärksamheten i media har varit stor och i USA var genomslaget i TV särskilt stort. Sveriges ambassader i Kanada och Estland medverkade vid invigningarna och genomförde i samarbete med SHM och de mottagande museerna föreläsningar och specialvisningar i anslutning till utställningarna i Ottawa och Tallinn.

Under året har museet tagit fram en tryckt version av den utställningskatalog som tidigare endast funnits digitalt. Katalogen har fått positiva omdömen

och kommer att säljas i samband med utställningen samt på SHM.

Tabell 23. Kostnader och intäkter för prestationen Utställningar

Utställningar (tkr)	2016	2015	2014
Kostnader	-29 020	-27 913	-44 061
Intäkter av anslag	25 540	22 810	34 231
Övriga intäkter	3 102	4 315	10 117

2.5.2. Programverksamhet

Prestationen 2016 är *programverksamhet* i olika former. Programutbudet på SHMM:s museer består av allmänna visningar, programserier med föreläsningar och fördjupade specialvisningar, hantverkskurser samt temadagar kopplade till utställningar, samlingsområden och frågor i den aktuella samhällsdebatten. Ambitionen är att ge ökad kunskap om historia och kulturarv men också att inspirera besökarna att reflektera kring hur historia och kulturarv skapas och används för olika syften, förr såväl som i dag. Verksamheten präglas av

Reklam för vandringsutställningen *We call them Vikings* i New York.

¹ "Helt i världsklass" sammanfattar SVT:s Kulturnyheter den 22/11. "Hisnande upplevelse på Historiska" är rubriken i UNT den 24/11 och "Historiskt bra" tycker DN den 1/12, vars recensent ser ett högaktuellt projekt om hur kultur arvet kan berikas med nya historier. Både genom diskussioner i SR:s Kulturnytt den 17/11 och i en artikel i SvD den 4/12 framkommer att de forskare och kulturjournalister som uttalat sig ser en välkommen självreflekterande inriktning på museet, men att de även skulle önska sig mer i samma riktning.

externa samarbeten med ideella organisationer och andra delar av det civila samhället.

Tabell 24. Antal programpunkter inklusive visningar för vuxna

Institution	2016	2015	2014
SHM	418	448	405
KMK	288	236	340
TBM	251	309	267
SHMM totalt	957	993	1 012

Tabell 25. Antal deltagare i programpunkter inklusive visningar för vuxna

Institution	2016	2015	2014
SHM	14 861	16 320	14 659
KMK	5 757	7 285	4 281
TBM	2 701	3 139	3 104
SHMM totalt	23 319	26 744	22 044

Genom fri entré-reformen har den publika verksamheten på SHM delats in i dels allmänt tillgängliga erbjudanden för en stor och bred publik som kommer till museet för första gången, dels satsningar för besökare som vill fördjupa sig. Programverksamheten för vuxna besöktes under året av 14 861 personer, vilket är en minskning med cirka 9 procent jämfört med 2015. Minskningen bedöms främst bero på att museet under 2016 tog ut en avgift för vissa visningar och en del programpunkter för vuxna. Målet med dessa aktiviteter var inte att maximera antalet besökare, utan att säkerställa en god kvalitet. Ytterligare en orsak till minskningen kan vara förändrad annonsering. Annonser i dagspress för varje enskild programpunkt byttes i januari 2016 ut mot samlingsannonser för varje månad.

Programverksamheten på SHM har under året delvis utformats för att locka nya publikgrupper. En satsning var en hantverkarskurs där deltagarna fick arbeta med en nyupptäckt broderiteknik från 1700-talet, *decoupage*. Ytterligare ett erbjudande var en programserie i fem delar där besökarna fick delta i fördjupade specialvisningar i museets utställning *Medeltida konst*.

Sedan våren 2015 och under hela 2016 har utställningsprojektet *History Unfolds* erbjudit programpunkter. Författare, forskare, aktivister, journalister och konstnärer har bjudits in för att göra visningar

i dialog med museets pedagoger. Gästerna har valt ämnen och föremål som engagerar dem. I visningarna diskuterades vad som skaver och saknas i hur historien representeras, vilket följdes upp med fördjupande samtal samma kväll. Teman som behandlades var bland annat nationalism, migration, religiöst kulturarv och kolonial historia.

Samma format med dialogvisning och fördjupande "akvariesamtal" har använts vid tre större konferenser i samarbete med externa parter. Det gäller *Queer Kultur* i samverkan med bland andra Kulturrådet, *Yttrandefrihet och Mångfaldsdagen* i samarbete med bland andra Svenska Unescorådet och *Minne, berättelse och historikernas ansvar* i samarbete med forskningsprogrammet *Tid, Minne, Representation* vid Södertörns högskola. Programmen har varit öppna för allmänheten, spelats in och publicerats på museets webbplats. Under november och december genomfördes cirka 15 kostnadsfria visningar av *History Unfolds* för allmänheten.

SHM:s programserier med föreläsningar och specialvisningar *Arkeologen berättar* samt *Möt experten* har under 2016 fortsatt att lyfta fram aktuella arkeologiska forsknings- och utgrävningsprojekt. Likaså har den populära föreläsningsserien om olika århundraden, *Vad vet du om...?*, som genomförs i samarbete med Stockholms universitet, regelbundet varit fullsatt.

Deltagarna är överlag mycket nöjda och återkommer, särskilt i programserierna. Många önskar fler liknande programpunkter på arkeologiska och historiska teman. I publikundersökningarna uppger drygt 61 procent av besökarna att de program som anordnats för vuxna under 2016 mycket väl levde upp till deras förväntningar. I princip alla, drygt 99 procent, av besökarna svarar också att de absolut eller förmodligen skulle rekommendera vår programverksamhet till vänner och bekanta.

I undersökningarna samlas även förslag och önskemål in från besökarna om hur programverksamheten kan utvecklas i framtiden. Bland annat har besökare uttryckt önskemål om att programmen på SHM än mer ska handla om och fördjupa sig i kvinnors och barns liv vid olika tider i historien.

Exempel på andra programpunkter som genomförts på SHM under året är specialvisningar på *Internationella kvinnodagen* på temat *Gömda och glömda kvinnor i historien* och firande av Stockholm Pride. I anslutning till Pridefestivalen genomfördes också,

liksom de senaste åren, dagliga visningar på svenska och engelska med temat *Oden – en gud i klänning*. En uppskattad visning om hur människor såg på kön, könsidentitet och sexualitet på vikingatiden.

Programmet *Gränslöst – en personlig upptäcksfärd i Sveriges historia* för SFI-grupper på SHM har blivit allt mer etablerat. Under året har det kostnadsfritt genomförts för 31 grupper. Vid museibesöken diskuteras Sveriges historia som en del av ett gränslöst globalt kulturarv som tillhör alla människor. Utgångspunkten har varit historiska exempel i SHM:s utställningar och samtal om historia och identitet. I programmet ingår visning, samtal och studier av föremål från samlingarna.

Under 2016 har samarbetet med nätverket *Internationella bekantskaper (IB)* drivits vidare. Ett språkcafé har arrangerats under 35 onsdagskvällar i museets restaurang. Språkcaféerna engagerar många ur personalen som värdar och medpratörer tillsammans med volontärer från IB. Under 2016 har 1 158 personer deltagit för att språkträna, att jämföra med de cirka 800 personer som deltog under 2015.

Under sommaren har visningar på engelska och svenska med temat *Från Östersjön till Bagdad* genomförts fyra gånger dagligen på SHM. Under hösten har museet provat på att ha visningar i utställningen *Vikinger* på arabiska och på ryska. Särskilda visningar har också erbjudits i samband med temadagar och andra programaktiviteter.

Programverksamheten för vuxna på KMK besöktes av totalt 5 757 personer under 2016. Det är en minskning med ungefär 21 procent jämfört med förra året. Anledningen är främst att det var betydligt färre deltagare i årets Kulturnatt jämfört med 2015, och att färre föreläsningar erbjudits under 2016, vilket medförde att antalet deltagare i föreläsningsserien minskade med cirka 22 procent.

Årets föreläsningsserie på KMK, som hållits vid 18 tillfällen, har behandlat aktuella ekonomiska frågor som till exempel *Brexit*, *Vägen mot det kontantlösa samhället* och *årets ekonomipristagare*. Bland de föreläsare som drog mest publik kan nämnas riksbankschef Stefan Ingves och ekonomijournalisten Andreas Cervenka. Föreläsningarna attraherade 772 personer och deltagarna är överlag mycket nöjda med föreläsningarna. 94 procent av besökarna anger att de är nöjda med aktiviteten.

Jazzluncherna på KMK i samarbete med Kungl. Musikhögskolan och dess elever har blivit välkända och mycket uppskattade. Publiken har kunnat äta lunch, lyssna till musik och delta i en visning i direkt anslutning till lunchen. Samarbetet fungerar väl och uppskattas av parterna och publiken. Sju jazzluncher arrangerades under året med sammanlagt 603 besökare. 99 procent av de tillfrågade deltagarna angav att de är positiva till att rekommendera aktiviteten till vänner och bekanta.

Kulturnatten är en viktig och ofta välbesökt programpunkt. Utställningarna, visningar, sällskapsspel i Flygelsalen och möjlighet att äta eller dricka i restaurangen lockade 1 836 personer till KMK denna kväll. Det är en markant minskning jämfört med 2015 då 3 128 personer besökte KMK för att ta del av temat *De nya sedlarna*. Orsaken till nedgången bedöms dels bero på att det var färre personer totalt i Stockholm som deltog i evenemanget, dels att KMK inte hade ett specifikt tema för sina erbjudanden 2016. På SHM deltog 2 629 besökare i Kulturnatten, även det en liten minskning jämfört med förra året.

SHM har vid flera tillfällen provat extra kvällsöppet med aktiviteter med gott resultat. Under höstlovet arrangerades en *Monsterkväll* med en fullbokad föreläsning om monstrets historia samt dramatiserade visningar med temat *Monster, vidunder och heliga helgon* om medeltida helgonberättelser i utställningen *Medeltida konst*.

På TBM minskade antalet deltagare i programpunkter och visningar för vuxna med 16 procent jämfört med 2015, vilket troligen är ett resultat av att programverksamheten i större utsträckning riktats mot andra målgrupper under 2016.

Tabell 26. Kostnader och intäkter för prestationen Programverksamhet

Programverksamhet (tkr)	2016	2015	2014
Kostnader	-24 162	-21 478	-18 092
Intäkter av anslag	17 026	14 793	15 192
Övriga intäkter	6 822	6 685	2 900

2.5.3. Verksamhet riktad till barn och unga

Prestationen 2016 inom området utgörs av *pedagogiska upplevelser* för barn och unga i förskola,

grundskola och gymnasium samt för barn och unga som besöker något av museerna på sin fritid.

Barn och unga är en prioriterad målgrupp för SHMM. Målet är att erbjuda engagerande pedagogiska aktiviteter som är samhällsrelevanta, program för barn och familj som stimulerar olika lärtilar och erbjuder möjligheter att pröva på praktiska moment, samt svarar mot efterfrågan och lockar nya grupper.

Tabell 27. Totala antalet programpunkter inklusive visningar för barn och unga

Institution	2016	2015	2014
SHM	572	446	486
KMK	336	303	238
TBM	350	329	244
SHMM totalt	1 258	1 078	968

SHMM har genomfört familjeaktiviteter med visningar och verkstad på varierande teman under helger och skolans samtliga lov. Till exempel dramatiserade visningar, sago- och mytberättande, pannlampsvisningar och skapande verkstad med olika material.

På SHM har sammantaget 572 programpunkter genomförts under året. På påsklovet till exempel var temat *Natt på Historiska – på dagen!* En

novelltävling med skräcktema och spännande vandringar med "nattvakten" sex gånger dagligen var en del av utbudet. På KMK genomförde man 336 programpunkter och på TBM 350 stycken.

En av SHM:s stora satsningar under året var som vanligt *Vikingasommar*, där besökarna erbjöds fyra dagliga visningar på engelska och svenska och pröva-på-aktiviteter som smyckesverkstad, brödbak, lekar och spel på museets innergård. Nytt för i år var temat *Från Östersjön till Bagdad*, om kontakter i österled. I juli ökade antalet besökare med 46 procent, vilket ska läggas till den stora ökningen med 60 procent som skedde redan 2015 före fri entré-reformen. Antalet nöjda besökare var jämförbart med förra årets siffror och 90 procent av besökarna har angett att besöket var utmärkt eller bra i besöksundersökningen *Visitor 360* för sommarperioden. Marknadsföringskampanjen för *Vikingasommar* syntes bland annat i T-bana, dags- och specialpress och hade den engelskspråkiga rubriken *Meet the Vikings. From the Baltic Sea to Baghdad*. Den riktade sig både till svenska och utländska turister, barnfamiljer och vuxna.

Under augusti medverkade SHMM i Stockholms stads *Kulturfestival* med aktiviteter i museitältet på Norrbro. Årets tema var Frankrike och uppskattningsvis besökte 4 800 deltagare SHMM:s aktiviteter.

På Historiska museet var höstlovets tema Monster, vidunder och heliga helgon.

På höstlovet märktes ett intresse för KMK:s nya aktivitet *Pengalabbet*. Ett annat uppskattat erbjudande under loven är ”upptäck pengarnas hemlighet” – där besökarna med hjälp av en speciell förstöringsapparat kan ta del av detaljer på sedlarna. På SHM var höstlovet tema *Monster, vidunder och heliga helgon* med allt från ansiktsmålning till upptäcktsfärd i museets medeltidsutställningar. På TBM genomfördes interaktiva dramatiserade visningar om livet på bruket och barn erbjöds att prova handpapperstillverkning för att på det viset lära sig mer om papperets historia i Sverige.

Under 2016 har SHM utvecklat programmet *En dag på Historiska* för att erbjuda personer som är nya i Sverige museets aktiviteter. Barn och vuxna från ett asylboende i Stockholmsområdet har deltagit och programmet arrangerades i samverkan med volontärer från Rädda Barnen. Deltagarna fick prova på visningar av museets utställningar på arabiska, samt lekar och hantverk ute på stora gården på liknande vis som under sommarprogrammet *Vikingasommar*.

TBM har genomfört ett lyckat samarbete med *Unga station – Stadsmissionens centrum för barn och utsatta familjer*. Under en dag på påsklovet genomfördes visningar och aktiviteter där 45 personer deltog.

Tabell 28. Antal bokade skolprogram

Institution	2016	2015	2014
SHM	1 089	1 097	1 002
KMK	166	130	123
TBM	254	169	129
SHMM totalt	1 509	1 396	1 254

Tabell 29. Antal deltagande elever i bokade skolprogram

Institution	2016	2015	2014
SHM	17 421	18 205	16 305
KMK	3 854	3 539	2 949
TBM	3 563	2 390	2 077
SHMM totalt	24 838	24 134	21 331

Tabell 30. Antal obokade skolbesök

Institution	2016	2015	2014
SHM	321	356	410
KMK	95	78	*
SHMM totalt	416	434	410

Tabell 31. Antal deltagande elever i obokade skolbesök

Institution	2016	2015	2014
SHM	6 236	6 851	7 736
KMK	1 389	977	1 332
SHMM totalt	7 625	7 828	9 068

Under 2016 har SHM erbjudit 13 anpassade program för skolans olika årskurser med utgångspunkt i läroplanerna för grundskola och gymnasium. För att skapa bättre förutsättningar för skolbesöken i framtiden bygger SHM en ny skolgarderob och ett nytt matsäcksrum med utrymme för fler klasser. Under byggperioden, med start hösten 2016, har museet inte möjlighet att ta emot lika många skolgrupper som planerat. Trots det ligger antalet bokade program kvar på samma nivå som förra året, vilket beror på det ovanligt stora antalet bokningar under vårterminen 2016. Bedömningen är att efterfrågan från skolorna generellt fortsätter att öka, även om skolgrupper på egen hand har minskat med 10 procent under 2016. Nedgången hör sannolikt samman med att museet har öppnat en timme senare för allmänna besökare och då även för skolor som inte bokar en visning. Ett annat skäl är att fler klasser väljer att boka ett av museets pedagogiska program.

På KMK har både antalet grupper som går på egen hand och de som bokat en av de sex pedagogiska visningarna ökat, jämfört med förra året. Det är framför allt programmen – *Pengar och samhälle* och *Entreprenörskapande* som lockat skolorna.

Även på TBM har antalet visningar för skolan ökat i jämförelse med 2015. TBM lyckas variera utbudet på ett för skolorna tilltalande sätt – dramatiserade visningar, skraddarsydda visningar, verkstadsaktivitet (papperstillverkning) och visningar framtagna i samarbetsprojekt. Botkyrka kommun har sedan TBM startade verksamheten i nuvarande form 2004, varit en mycket god samarbetspart.

Under läsåret 2016–2017 erbjuder SHM en ny visning för förskoleklasser: *Guldets sagor och myter*. Programmet tar avstamp i gamla sagor och behandlar girighet, rädsla och mod. Nytt för åk 7–9 och gymnasiet är programmet *Människor i rörelse*, som genom nedslag i museets utställningar från forntid till nutid ger exempel på och diskuterar migration. Andelen bokade grupper från åk 7–9 och gymnasiet har generellt ökat under de senaste åren och då är teman

som källkritik och historiebruk, industrialisering och samhällsomvandling, migration samt skräddarsydda visningar efterfrågade. Som tidigare år är det stora flertalet, 86 procent, bokade skolgrupper från åk 1–6.

Liksom föregående år arrangerade SHM och föreningen Kåldolmens vänner *Kåldolmens dag* i form av en kostnadsfri temadag för gymnasieskolan för att uppmärksamma hur Sverige och svensk kultur har formats genom kontakter med omvärlden. Drygt 140 elever från Stockholmsområdet deltog i halvdagsprogrammet med visningar, workshops och föredrag.

I *Pengalabbet*, KMK:s rum för barn och unga som invigdes 2016, har ett nytt pedagogiskt program riktat till grundskolans år 4–6 erbjudits. Syftet med skolprogrammet är att skapa en medvetenhet om privat- och vardagsekonomi hos eleverna. Genom att ställas inför olika val och situationer som kan uppstå i vardagen, får eleverna reflektera över vad i deras dagliga liv som kostar och hur mycket. Eleverna samarbetar och löser uppdrag samt argumenterar för sina ställningstaganden. I skolprogrammet får eleverna även en ökad medvetenhet om hur ekonomiska

medel kan distribueras i samhället, och förståelse för att hushållens ekonomiska förutsättningar varierar. De får även möta ekonomiska begrepp som till exempel ränta, försäkring, skatt, lån och sparande. Målet är att på ett lekfullt sätt ge eleverna kunskap och perspektiv för att de i framtiden ska kunna hantera sin privatekonomi på ett medvetet och planerat vis.

I *Pengalabbet* utgår innehållet från nutid men med referenser bakåt i historien. I det pedagogiska programmet resoneras kring frågor som *Vad är pengar?* och *Vad är ett ekonomiskt kretslopp?* *Pengalabbet* fungerar även som skapande verkstad, samlingsplats för skolklasser samt är en plats där besökarna kan äta medhavd matsäck. För de lite yngre barnen finns en egen del i spelet som kallas *Miniekonomen*.

Responsen har varit mycket positiv från såväl pedagoger som familjer som besökt rummet. KMK har fått förfrågningar från kommuner och institutioner ute i landet angående möjligheten att få låna eller kopiera utställningen och dess pedagogiska program.

Under 2016 var KMK en av flera deltagande organisationer i *Global Moneyweek*, GMW. Det är ett världsomspännande arrangemang med syfte att

Pengalabbet – KMK:s rum för barn och unga som invigdes under året.

engagera barn och unga i ekonomifrågor och entreprenörstänkande. KMK arrangerade visning för förskolelever samt upplät lokaler för andras aktiviteter på tema ekonomi för skolor. Under en vecka i mars pågick diverse aktiviteter som samordnades av Finansinspektionen. Arrangemanget skapade intressanta samverkansmöjligheter och kontakter för KMK.

Antalet visningar på SHM med *Skapande skola* har kraftigt ökat under 2016. SHM har i samarbete med lärare från Bredängsskolan tagit fram ett nytt Skapande skola-program på tema forntid. Detta program kommer framöver att erbjudas fler skolor.

I samarbete med Botkyrka kommun har TBM genomfört ett skapande skola-projekt kring barnens liv på bruket år 1850. Under året har nio visningar genomförts vilket är tre tillfällen fler jämfört med 2015.

Tabell 32. Programpunkter inom ramen för Skapande skola

Institution	2016	2015	2014
SHM	93	61	80
KMK	0	0	0
TBM	9	6	0
SHMM totalt	102	67	80

Sedan några år tillbaka genomförs mässan *Skola + Museum=Sant*, ett samarbete mellan 45 museer. Genom deltagande i årets mässa nådde SHMM cirka 500 lärare. Flera läroslag har börjat förlägga sin ämneslärartid på SHM för att tillsammans med en museipedagog få nya ingångar till sin historieundervisning. Ett resultat av detta är att de även bokat in sina klasser på museets visningar/program.

SHM utformar kontinuerligt skräddarsydda visningar tillsammans med lärare. Detta samarbete ger djupare insikter om skolans krav och behov. Efter ett bokat skolbesök på SHM får läraren alltid möjlighet att utvärdera besöket. Under 2016 har färre än vanligt utnyttjat möjligheten att lämna synpunkter, vilket sannolikt beror på logistiken kring en tillfällig entré och garderob för skolklasser. Den feedback som lämnas kopplas sedan in i kommande visningar och bidrar till en bibehållen hög kvalitet. Resultatet visar en hög nöjdhetsgrad. Hela 94 procent anger att de är nöjda och 98 procent att de absolut eller förmodligen skulle rekommendera samma aktivitet till en kollega.

För att nå fler skolor över hela landet arbetar myndigheten för att kunna erbjuda visningar via digitala kanaler. Pedagogerna på SHM har i begränsad omfattning använt *Skype* som verktyg. Tekniska begränsningar i utställningslokalerna gör dock att tekniken ännu inte kan utnyttjas fullt ut. Andra satsningar på digital pedagogik innefattar visningar där museipedagogerna genom att använda bildmaterial på läsplattor kan fördjupa och bredda berättelserna i utställningarna.

Tillsammans med lärare och elever från två språkträningsklasser i Sankt Botvids gymnasium i Botkyrka har SHM utvecklat ett pedagogiskt program, *Vi är historiska*. I det integreras undervisning i historia, värdegrundsdiskussioner och språkträning i svenska. Med utgångspunkt i föremål och exempel i museets utställningar har vi samtalat om vår tids syn på relationer, maktförhållanden och världsuppfattningar. Därefter har eleverna skrivit utställningstexter som har visats på museet under ett halvår under rubriken *Min historia*. Syftet är att med historia som filter inspirera unga människor att reflektera över och sätta ord på sina egna värderingar, samt att ge fler människor och perspektiv plats på museet.

SHM fungerar också som en resurs för ett didaktiskt forskningsprojekt med lärare från Globala gymnasiet. Projektet vill undersöka hur arkeologiskt material kan användas som en ingång till historia i skolundervisning. Pedagoger på SHM har deltagit i utbildningen *Doing History* som leds av lärare och forskare knutna till Globala gymnasiet. Detta har resulterat i ökad kompetens samt fler kontakter med lärare från mellanstadiet till gymnasiet.

SHM gör kontinuerligt visningen *Museet som pedagogisk resurs* för blivande lärare. Visningen är kostnadsfri och ger en fördjupning av ämneskunskaper i historia men vill framför allt inspirera lärarstudenter att använda sig av museer i sin framtida undervisning. Under 2016 har elva grupper från Stockholms universitet och Södertörns högskola deltagit.

TBM fungerar också som pedagogisk resurs – bland annat så har pappersskolan för lärare genomförts i samarbete med NTA-projektet. NTA står för *Naturvetenskap och teknik för alla* och är ett nationellt skolutvecklingsprojekt för grundskolan.

I samarbete med Riksbanken (RB) har TBM erbjudit skolorna kostnadsfria visningar i

utställningen *Säkrare sedlar*. RB ersätter TBM motsvarande den summa som skolorna skulle ha betalat. Erbjudandet har fått en god respons från skolorna och totalt har 120 skolvisningar genomförts. Under 2016 har TBM i samarbete med Björkhaga skola genomfört ett projekt där eleverna i åk 1–3 utforskat de nya sedlarna vid tre separata tillfällen (ett i klassrummet med pedagog från TBM, ett på TBM samt ett självständigt i klassrummet).

Tabell 33. Kostnader och intäkter för prestationen Verksamhet riktad till barn och unga

Verksamhet riktad till barn och unga (tkr)	2016	2015	2014
Kostnader	-20 373	-20 281	-12 144
Intäkter av anslag	16 662	14 967	11 387
Övriga intäkter	3 444	5 314	757

2.5.4. Besök

Inriktningen för verksamheten inom området har varit att möta publiken med ett öppet och inkluderande förhållningssätt samt att på bästa sätt omhänderta och

genomföra fri entré-reformen, med utgångspunkt i att alla besökare ska känna sig välkomna.

För tredje året i rad ökar antalet besök till SHMM:s museer. En tidigare stadigt ökande trend har accelererat till följd av att fri entré infördes. Totalt har besöken till SHMM:s museiverksamhet nästan fördubblats sedan 2014. Ökningen totalt för myndigheten är 66 procent jämfört med det tidigare toppåret 2015. Även antalet besökare under 19 år har ökat kraftigt.

Besökssiffrorna under första året med fri entré har överträffat siffrorna från den förra perioden med fri entré 2005. Då ökade SHM:s besök med 76 procent, medan ökningen 2016 var hela 81 procent.

Tabell 34. Totalt antal besökare vid SHMM

Institution	2016	2015	2014
SHM	279 470	154 044	131 840
KMK	63 591*	47 392	41 249
TBM	16 927	15 246	12 933
SHMM totalt	359 988	216 682	186 022

* Se Tilläggsupplysningar och noter – Besöksstatistik

Barn i vikingakläder på Stora gården under Vikingsommar.

Tabell 35. Antal besök vid SHMM av personer som är under 19 år

Institution	2016	2015	2014
SHM	66 205	48 561	43 800
KMK	10 457	8 944	8 089
TBM	7 824	4 375	4 675
SHMM totalt	84 486	61 880	56 564

På SHM har den största procentuella ökningen under 2016 skett under de vår- och höstmånader som tidigare var lågsäsong. Besöksfrekvensen har således jämnats ut något över året. SHM har aldrig, sedan det öppnade 1943 på Narvavägen, haft så många besökare som under 2016. Publik- och besöksundersökningarna visar att antalet besök har ökat i alla grupper, såväl svenskar som utländska turister, samt barn och unga. Störst är ökningen bland vuxna som kommer till museet på helger. Huvudorsaken till ökningen är naturligtvis fri entré-reformen. Andelen besökare totalt som ger museet bedömningen utmärkt är i nivå med 2015, 41 procent jämfört med 43 procent. Men noterbart är att andelen familjer som ger samma bedömning sjunkit från 51 procent till 34 procent.

Fri entré-reformen har även inneburit fler besökare på KMK. Mest märkbart var det i början på året samt under helgerna. Ökningen har skett i alla besökarkategorier – skolbesök, konferensdeltagare, helgbesökare och övriga. Antalet besök av barn och unga under 19 år har ökat med 17 procent jämfört med 2015. Antalet besökare under 2016 har ökat trots att KMK redan under 2015 och 2014 erbjöd fri entré under kortare eller längre perioder.

På TBM har besöksutvecklingen varit lika positiv under 2016 som de senaste tre åren. 11 procent fler än under 2015 har besökt TBM. En mycket stor del av ökningen utgörs av personer under 19 år. Bland annat har skolvisningar och programaktiviteter lockat fler besökare. Intressant att notera är att TBM:s ökning inte är kopplad till fri entré-reformen då TBM har haft fri entré sedan öppnandet 2005.

Fri entré-reformen har bjudit på vissa utmaningar. En är att när så många fler människor rör sig i museerna ökar slitage och nedsmutsning, vilket i sin tur innebär att insatser vad gäller underhåll och städning har utökats. Andra konsekvenser är att wifi-kapaciteten i de publika lokalerna inte längre

räcker till alla besökares behov och därför kräver nyinvesteringar. Ytterligare en utmaning gäller besöksstatistiken på SHM där manuell räkning har bytts ut till ett automatiskt system. På KMK och TBM räknas fortfarande antalet besökare och barn och unga under 19 år i kassan vid entrén.

På SHM har man för att kunna räkna besökarna infört ett automatiskt system med en matta som registrerar antal personer som passerar entrédörrarna. För att säkerställa statistikens kvalitet har fyra manuella kontrollräkningar utförts och fem så kallade anläggningsundersökningar, där antalet besökare som går in i utställningarna respektive enbart till museets restaurang räknas. Resultaten har analyserats av Myndigheten för kulturanalys (MYKA) och deras bedömning är att mattan kan ha registrerat upp till cirka 6 procent fel, det vill säga knappt 17 000 för många besökare under året.

Fri entré medför även svårighet att mäta antalet besökare under 19 år som inte kommer med skolan. Här har de regelbundna besöksundersökningarna använts som källa för att uppskatta andelen barn och unga. Denna siffra är således något osäker, men bedöms ligga i nivå med det verkliga antalet.

SHM har under 2016 fortsatt att använda sig av verktyget *Visitor 360* för besöksundersökningar. *Visitor 360* mäter, förutom traditionella parametrar som nöjdhet, besöksbeteende och demografi, även aspekter som visar vad som styr och motiverar besökare i deras val av kulturella aktiviteter.

Besöksundersökningarna tyder på att fri entré-reformen har lockat nya och mer museiovana besökare. Besökarna är yngre än tidigare men också mer högtbildade.

Analysen delar upp besökarna i åtta olika så kallade kultursegment som kartlägger deras kulturvanor. Kultursegmenten grupperar besökare utifrån vilka huvudsakliga skäl de har för ett museibesök: gemenskap, äventyr, självförverkligande, fördjupning, avkoppling, underhållning, bekräftelse eller tradition. En jämn fördelning mellan segmenten antyder breda besökargrupper och god förankring i stora delar av samhället. SHM har besökare från samtliga kultursegment och alla grupper, även de mindre typiska, har ökat i reella tal. De som söker gemenskap, äventyr, perspektiv och självförverkligande är liksom tidigare de vanligaste besökarna, men segmentet som söker tradition har ökat mest sedan 2015.

Visitor 360-undersökningen på SHM 2016 visade bland annat:

- Att 35 procent besökte SHM just därför att besöket var gratis.
- Att 24 procent av besökarna utgjordes av barn under 19 år.
- Att 17 procent besökte SHM som familj. Det är en minskning från 2015 då utfallet var 25 procent av det totala antalet besökare. Såväl barn och unga som familjer har dock ökat i antal, det är den stora mängden nya vuxenbesök som sänker deras andel av helheten.
- Att 77 procent kom för första gången, vilket är en oförändrad siffra från förra året.
- Att den procentuella fördelningen mellan kultursegmenten är relativt stabil och att samtliga grupper har en betydande ökning i antal besök. Procentuellt ökar gruppen som drivs av tradition mest och utgör 8 procent av besöken under 2016.
- Att 80 procent valde att komma till museet för att titta runt i allmänhet och att 95 procent såg en specifik utställning vid sitt besök.
- Att 99 procent av besökarna på SHM är nöjda med sitt besök. Av dem tyckte 41 procent att

besöket var utmärkt, 48 procent tyckte det var bra och 10 procent att det var OK. Detta ligger på samma nivå som 2015, vilket är särskilt roligt eftersom ett ökat publiktryck av den dignitet som SHM har haft kan göra att upplevelsen av besöket försämras något. Museimiljön kan upplevas som mer stressig, det är längre köer, garderoben är full, slitaget värre.

- Att familjer var mindre benägna att gradera sitt besök som utmärkt. Nedgången från 51 procent till 34 procent är signifikant eftersom familjer under 2015 generellt var mer nöjda med sitt besök än genomsnittet. Undersökningen visar att familjer har lägre grad av nöjdhet med personal och lokalernas renhet/beskaffenhet, vilket visar att de är mer känsliga för de utmaningar som fri entré har inneburit i museet.
- Att 96 procent av besökarna är positiva till att rekommendera ett besök på SHM. Av dem angav 54 procent att de absolut kommer göra det, 30 procent att de sannolikt kommer göra det och 12 procent att de möjligen kommer göra det.
- Att 61 procent var besökare boende i annat land än Sverige.

History Unfolds. Besökare upplever James Webbs verk Prayer i Gotiska hallen.

I undersökningen fick besökarna en lista av ord från vilken de fick välja vad de associerade med SHM och de tre mest valda orden var: *välkomnande* och *inspirerande* och *intellektuellt*. Intellektuellt är nytt på topp-tre, medan de båda övriga återkommer från tidigare år. Det kan tolkas som ytterligare en indikation på en större grupp nya besökare som inte regelbundet besöker museer.

Besöksundersökningar på KMK genomfördes med enkäter och frågeformulär som sammanställs i det digitala verktyget *Marketcheck*. Besökarunderlaget bedöms vara för litet för att samma verktyg som SHM använder (*Visitor 360*) ska kunna användas.

Tabell 36. Besöksstatistik webbplatser – antal besök

Institution	2016	2015	2014
SHMM	21 882	26 614	14 632
SHM	569 706	694 997	885 300
KMK	149 188	142 973	*
TBM	iu	iu	iu

Tabell 37. Besöksstatistik – antal besökta sidor

Institution	2016	2015	2014
SHMM	51 000	73 859	46 536
SHM	1 812 744	2 334 474	2 870 792
KMK	320 754	343 941	*
TBM	iu	iu	iu

Under 2016 har myndighetens webbplats *shmm.se* gjorts om. Publiceringsplattformen har bytts ut till förmån för den som nästan alla övriga publika webbplatser inom SHMM använder. Målet med den nya webbplatsen är att ge grundläggande, myndighetsövergripande information och att i övrigt styra besökare till respektive museums webbplats och till Arkeologernas. Trafiken till webbplatsen har minskat något jämfört med 2015 men ligger ändå högre än åren dessförinnan.

Även trafiken till SHM:s webbplats *historiska.se* är lägre än under tidigare år. Webbplatsen, som lanserades 2015 tappade en betydande del av trafiken det året, vilket är normalt i inledningsskedet när en webbplats migreras. Ett trendbrott märks under andra halvan av 2016, då antalet besök på webbplatsen ökade med 50 procent jämfört med samma period året innan. Utvecklingen under andra halvåret visar att

trafiken är på god väg tillbaka till volymerna före den nya webbplatsen.

KMK:s webbplats är i behov av förnyelse, den nuvarande plattformen är svårarbetad och omodern. Däremot har det digitala nyhetsbrevet fungerat som en viktig kommunikationskanal särskilt kring programverksamheten. Antalet prenumeranter är 830 stycken, en ökning på närmare 40 procent jämfört med förra året. Även Facebook och Twitter är viktiga digitala kanaler som används kontinuerligt, vilket gett positiva resultat i form av ökat antal följare och ökad räckvidd.

Sedan 2016 har SHM haft ett större fokus på de sociala kanalerna i och med anställningen av en digital redaktör. Twitter, Instagram och Facebook har alla ökat i räckvidd och i antal följare. SHM noterar även att en ökande andel av besökarna på webbplatsen *historiska.se* kommer från olika sociala plattformar.

Förutsättningarna att nå ut med relevant material i sociala medier har förändrats. Nya algoritmer, som styr vilket genomslag olika typer av innehåll får, påverkar räckvidden för material som publiceras av företag och organisationer i högre utsträckning än för material från privatpersoner. Det som premieras är live-material samt rörlig bild. Därför avser SHMM

Replika av plåtmynt från 1600-talet på KMK.

se över sitt sätt att rapportera. Här kan kampanjen *#rättvishistoria* lyftas fram som ett första försök att arbeta med filmer och med utomstående aktörer, för att synliggöra SHM:s kunskap och verksamhet. Effekten av den kampanjen blev att museet nådde en ny målgrupp ur vilken många kom till museet på internationella kvinnodagen, för att ta del av en visning. Samma strategi har använts för marknadsföringsfilmer för konstnärerna som medverkar i *History Unfolds*.

För att nå dem som är specialintresserade av *History Unfolds* har SHM även skapat en egen Facebook-sida för utställningsprojektet som når en mer konstintresserad publik. Den har kommunicerats genom annonsering mot en målgrupp som följer andra konstinstitutioner i Stockholm.

Gömda och glömda föremål från SHM:s samlingar har i våra kanaler fått stor spridning under 2016. Den redaktionella strategin har varit att paketera bilder, text och annan information visuellt, föremålsinriktat och i nära samarbete med våra experter och pedagoger. De olika kanalerna används på mer målgruppsanpassade sätt. Twitter – för medie- och

branschfolk, Facebook – för vår breda publik som vill bli roade och tipsade, Instagram – för den föremålsintresserade publiken som kräver mycket av bildkvaliteten. Det är Instagram som står för den starkaste tillväxten – från drygt 1 100 följare 2015 till nästan 3 400 under 2016.

Tabell 38. Antal gillare SHMM: Facebook

Institution	2016	2015	2014
SHM	11 292	7 664	5 248
KMK	1 727	1 415	1 009
TBM	362	235	iu

Tabell 39. Antal följare SHMM: Twitter

Institution	2016	2015	2014
SHM	4 736	3 806	2 749
KMK	964	728	569

Tabell 40. Antal följare SHM: Instagram

Institution	2016	2015	2014
SHM	3 395	1 118	605

History Unfolds. Gula linjer i golvet hjälper besökarna hitta de olika konstverken på museet.

Inom Arkeologerna arbetar de pågående projekten alltmer med att förmedla sina resultat i sociala och digitala medier. Flera projekt har egna Facebook-sidor eller bloggar där arbetet kan följas och delas vidare. Arkeologerna har dessutom en egen *YouTube*-kanal med ett antal filmer.

2.5.5. Ökad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning

Arbetet med att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning, men även för alla SHMM:s användare och besökare är en integrerad del av myndighetens löpande arbete.

I myndighetens strategiska förändringsplan finns mål och strategier som främjar arbetet med ökad tillgänglighet för alla. Myndigheten bedriver också ett systematiskt tillgänglighetsarbete och har såväl interna styrdokument som en organisation för detta arbete. Myndighetens mål är att vara öppen och inkluderande i kommunikation och värdskap samt att myndighetens alla verksamheter ska tillhandahålla användar- och besökarvänlig information. Pedagogerna på SHMM är utbildade i lärande för grupper med behov av särskilt stöd samt att stödja och bemöta elever med särskilda behov. Visningar, program och workshops anpassas också kontinuerligt för olika lärostilar.

SHMM arbetar långsiktigt med att se över och förbättra den fysiska tillgängligheten till museernas publika lokaler.

På SHM har arbetet med att underlätta navigeringen i museet fortsatt under 2015. Bland annat har den nya utställningen *History Unfolds* ett färgspår som vägleder besökarna. I utställningen *Fortnider* har provenientstexter setts över och korrigerats, ny belysning har installerats i *Barockhallen* och nya podier och skyddsglas har tillkommit i utställningen *Medeltida konst*.

Efterfrågan på audioguider är mycket stor, speciellt under högsäsong och under 2017 behöver fler köpas in för att möta efterfrågan. Tillsammans med en app-lösning för smarta telefoner innebär det att en stor del av utställningarna är tillgängliga på upp till åtta språk.

Årets insatser för ökad tillgänglighet på KMK är kopplade till uppbyggnad av *Pengalabbet*. Ojämnheter och nivåskillnader i golvet är borttagna, montrar och möbler har hjul för att rummet ska kunna anpassas efter olika gruppers eller personers behov.

Ljusnivån är förstärkt vilket ger bättre förutsättningar för personer med synnedsättningar att ta del av informationen.

2.5.6. Redovisning av kvalitativa aspekter på den publika verksamhetens resultat

SHMM har använt processerna utställningsverksamhet, programverksamhet, verksamhet riktad till barn och unga samt besökare inom den publika verksamheten för att redovisa resultatets kvalitativa aspekter:

SHMM bedömer att uppgiften att hålla ett representativt urval av samlingarna tillgängliga för allmänheten genomförs med god kvalitet via ett stort antal insatser som når många

Under året har SHMM tillgängliggjort samlingarna genom utställningar vid myndighetens museer, lånat ut föremål till andra museer i landet och utomlands, publicerat information om samlingarna via myndighetens webbplatser och andra digitala plattformar. Vidare har SHMM tagit emot besök i samlingarna, svarat på förfrågningar från forskare och allmänhet, publicerat och presenterat information om samlingarna i vetenskapliga tidskrifter och i olika media-produktioner. Samlingarna har också tillgängliggjorts via myndighetens egna seminarier och konferenser och då medarbetare från myndigheten har deltagit vid externa konferenser, turnerat utställningar, genomfört programverksamhet och där visat samlingarna och använt dessa som utgångspunkt för diskussion, samtal och workshops. SHMM bedömer att bredden av informationsvägar och det representativa urvalet av information visar att myndigheten tillgängliggör samlingarna med god kvalitet.

Att utställningsytan är tillfredsställande utifrån de krav som ställs inom ramen för det systematiska verksamhetsskyddet (se avsnitt 2.3.2)

Verksamhetsskyddet är en avgörande stödprocess för den publika verksamheten. SHMM bedömer att god kvalitet visas genom att mer än 75 procent av utställningsytan uppnår de krav verksamhetsskyddet ställer.

Av SHMM:s utställningsyta är drygt 73 procent tillfredsställande och 16 procent acceptabel utifrån kraven för verksamhetsskyddet avseende brandskydd, säkerhet, driftsäkerhet, arbetsmiljö och tillgänglighet. Därmed bedöms att verksamheten bedrivs med god kvalitet.

Andel nöjda besökare utifrån resultat från *Visitor 360* och andra publikundersökningar (enkäter, Marketcheck)

Hur nöjd publiken är efter sitt besök och deras vilja att rekommendera ett besök vid SHMM visar att SHMM:s publika verksamhet har god kvalitet. SHMM bedömer att god kvalitet visas genom att mer än 85 procent nöjda besökare samt fler än 85 procent av besökarna är villiga att rekommendera ett besök.

2016 års publikundersökning genom *Visitor 360* visar att 99 procent av besökarna på SHM är nöjda med sitt besök, varav 10 procent av dessa ansåg att besöket var OK. Undersökningen visar även att 96 procent av besökarna är positiva till att rekommendera andra att göra ett besök på SHM. Av dessa angav 12 procent att de möjligen kommer att göra det. Publikundersökningen visar på att särskilda insatser behöver utvecklas under kommande år för att förbättra museibesöket för familjer.

KMK har använt verktyget *Marketcheck* för att genomföra och sammanställa resultatet av publikundersökningar, vilka huvudsakligen genomförts i enkätform. Respondenter har varit deltagare i olika aktiviteter såsom programverksamhet, lovverksamhet, visningar, konferenser och föredragskvällar. Bland deltagarna i KMK:s olika erbjudanden är viljan att

rekommendera aktiviteterna hög – exempelvis vill 88 procent av dem som svarat på frågor gällande museets nya erbjudande *Pengalabbet* rekommendera det till andra. Beträffande Jazzluncherna är motsvarande siffra 99 procent. Även KMK:s föredragsserie lockar många och är mycket uppskattad av dem som deltar. 97 procent har svarat att de kan tänka sig att rekommendera detta för andra.

Resultatet av publikundersökningarna visar att SHMM:s besökare är mycket nöjda med besöken vid SHMM:s museer och att besökarna i stor utsträckning vill rekommendera ett besök. Det visar även att SHMM:s publika verksamheter har en god kvalitet.

Andel lärare som utifrån utvärderingar visar att de är villiga att rekommendera SHMM:s verksamhet till en kollega

Undersökningen ger ett tydligt mått på nöjdheten med skolverksamheten vid SHMM. SHMM bedömer att god kvalitet visas genom att fler än 85 procent av lärarna är villiga att rekommendera SHMM till en kollega.

Under året har 59 utvärderingar av pedagogiska program för skola på SHM besvarats av lärare. 94 procent av lärarna uppgav att aktiviteten levde upp till deras förväntningar och 98 procent angav att de absolut eller förmodligen skulle rekommendera samma

Visning i utställningen Sveriges historia.

aktivitet eller visning till en lärarkollega. På KMK har 43 lärare svarat på enkätundersökningar om de pedagogiska programmen. I enkäterna uppger 98 procent att de är nöjda med visningen och 95 procent av lärarna vill rekommendera skolverksamheten för andra.

På TBM har 214 lärare svarat på frågor kring upplevelsen av det erbjudna programmet – 89 procent svarar att de gärna vill rekommendera aktiviteten för andra, de övriga svarar att de förmodligen skulle rekommendera aktiviteten. Det vill säga att 100 procent av de som svarat är positiva till aktiviteten. Gällande frågan om aktiviteten levde upp till förväntningarna så svarar 66 procent mycket väl och 31 procent väl.

Resultaten visar att skolverksamheten vid SHMM:s museer har en god kvalitet.

2.5.7. Sammantagen resultatbedömning

SHMM har haft sitt bästa besöksår någonsin med en ökning som överträffar den förra perioden med fri entré för drygt tio år sedan. Besöksundersökningarna visar på en bibehållen god kvalitet, trots att besöksstrycket medför utmaningar när det gäller slitage, städning och stundom trängsel till de olika erbjudandena.

I utställningsproduktionerna har SHM under 2016 erbjudit såväl ny bredd som fördjupning i aktuella samhällsfrågor. *History Unfolds* som för samman kulturarv med samtidskonst har fått ett mycket positivt mottagande bland besökarna och dessutom rönt uppskattning från recensenterna. De båda vandringsutställningarna *We call them Vikings* har åter mött en internationell publik som överträffar det antal som besöker museet i Stockholm.

Programverksamheten bygger på samarbete med en stor mängd aktörer. Under året har SHMM erbjudit ett varierat utbud och experimenterat med nya format med mål att nå många olika målgrupper snarare än att öka det totala antalet deltagare. Besöksundersökningarna visar att en övervägande majoritet är mycket nöjda med evenemangen.

Antalet barn och unga har ökat och under året har fler programpunkter erbjudits än tidigare, inte minst

under helgerna när en strid ström av familjer går på dagliga familjevisningar eller deltar i verkstadsaktiviteter. *I Pengalabbet*, KMK:s rum för barn och unga som invigdes 2016, utgår innehållet från nutid men med referenser bakåt i historien kring frågor som *Vad är pengar?* och *Vad är ett ekonomiskt kretslopp?* Satsningen har mottagits mycket väl av besökande familjer och skolor.

Ett fortsatt stort intresse märks för SHMM:s skolprogram. Skolverksamheten har under året utvecklats genom särskilda samarbeten med skolor och FoU-projekt. Antalet bokade program ligger på samma höga nivå som 2015 och lärarna visar hög grad av nöjdhet.

I den digitala kommunikationen har det varit en uppskattad satsning på gömda och glömda objekt ur samlingarna, något som ligger väl i linje med utställningssatsningarna. Myndighetens användning av sociala medier utvecklas på ett positivt sätt. Statistiken visar att myndighetens webbplatser är fortsatt välbesökta och att antalet följare på Facebook, Twitter och särskilt Instagram ökade.

SHMM har fortsatt det systematiska tillgänglighetsarbetet i utställningar och lokaler, men även inom den pedagogiska verksamheten samt i kommunikationsarbetet. Bedömningen är att tillgänglighetsarbetet utvecklas väl och bidrar positivt till myndighetens hela verksamhet.

Bedömningen är att den publika verksamheten vid SHMM är efterfrågad och angelägen. SHMM har en anmärkningsvärt nöjd publik, vilket visas av de publikundersökningar som genomförts under året. Den publika museiverksamheten står stark. Satsningarna på utveckling har fått gott genomslag under 2016, men den ökade besöksvolymen innebär också utmaningar och behov av att noga följa hur det publika arbetet dimensioneras för att kunna upprätthålla kvaliteten långsiktigt. Den sammantagna bedömningen är dock att verksamheten inom området kommunikation och publikutveckling fortsätter att utvecklas i en positiv riktning och att resultatet för 2016 är gott.

2.6 Statens historiska museer som arbetsplats

En strategisk kompetensförsörjning är ett viktigt verktyg i arbetet med att främja och uppnå SHMM:s mål att vara en stolt organisation som är riggad för att uppnå myndighetens vision och mission så som den är formulerad i den strategiska förändringsplan *Historia inspirerar till förändring*. Planen anger att ett av delmålen för verksamheten är att alla medarbetare ska dela en känsla av stolthet samt att rätt kompetens ska finnas på varje funktion. Spelreglerna anger vad som ska känneteckna vår arbetsmiljö och vårt förhållningssätt till varandra.

SHMM är en arbetsplats där mångfald är viktigt. Det gäller för sammansättningen av medarbetare såväl som för arbetet med att förbättra förutsättningarna för samlingarnas bevarande och för ökad tillgänglighet till dessa, som för ökad kunskap inom hela SHMM:s verksamhetsområde. Utöver det är en väl avvägd personalrörlighet samt ett systematiskt arbetsmiljöarbete utgångspunkter för verksamheternas resultat.

Vårdar vid Historiska museets Vikingasommar.

SHMM har under 2016 fortsatt arbetet med att långsiktigt säkra god kompetensförsörjning. Det gäller särskilt inom Arkeologerna där man står inför ett stort antal pensionsavgångar under de kommande åren och där en särskild behovsanalys har genomförts av verksamheten. SHMM bedriver ett kontinuerligt arbete med att stärka den samlade kompetensen, dels vid nyrekryteringar, dels genom gemensam och individuell kompetensutveckling.

2.6.1 Kompetensutveckling

Under 2016 har hela myndigheten haft en gemensam myndighetsdag som ett sätt att stärka utvecklingen av den nya myndigheten. Under denna så kallade *SHMM-dag*, gavs medarbetare från hela verksamheten möjlighet att träffa varandra och lyssna på bland annat föreläsningar om stresshantering och om att hantera förändring. Detta med anledning av det omfattande, pågående förändringsarbetet med fyra parallella processer; konsekvenserna av införlivandet av Arkeologerna i myndigheten, utvecklingsarbetet inom Arkeologerna, flytten av KMK till kvarteret Krubban på Östermalm och slutligen den sannolikt kommande sammanslagningen med LSH.

SHMM har under året fortsatt den myndighetsövergripande kompetenssatsningen med så kallade *miniuniversitet*. Ett par gånger per termin förlängs ett personalmöte och medarbetare ges möjlighet till en kompetensförstärkning inom ett visst område eller i frågor som främjar myndighetens utveckling. Under 2016 behandlade miniuniversiteten bland annat myndighetens pågående forskningsuppdrag, kommande utställningar, historiebruk och exempel på pågående arkeologiska uppdrag och resultat. Dessa möten filmas och publiceras på myndighetens intranät, vilket gör dem tillgängliga för samtliga medarbetare, även de som arbetar i andra delar av landet.

Fokus för myndighetens *chefsforum* har under året varit bland annat konflikthantering, ledarskap och minimedling samt förändringar i personuppgiftslagen. Även frågor som lokala omställningsmedel, arbetsmiljöfrågor, medarbetarenkät, riktlinjer för samarbeten inom myndigheten samt sammanslagningen av SHMM och LSH har diskuterats. I chefsforum ingår samtliga chefer med personalansvar.

Särskild kompetensutveckling inom flera områden har också genomförts under 2016. Till exempel en trygghetsutbildning för personal som möter publik,

grundläggande kurs i livsmedelshygien för medarbetare på TBM, modern säkerhetsadministration, högskolepedagogisk kurs, upphandlingsutbildningar samt IT-utbildningar och ekonomiutbildningar. Några medarbetare har också genomgått en projektledarutbildning och en avdelning genomfört en särskild kurs i stresshantering. Som kompetensutveckling inom det digitala området har personal på SHMM genomgått en utbildning i Google Analytics för att bättre kunna analysera användandet av myndighetens digitala plattformar.

2.6.2 Personalsammansättning

En jämn åldersfördelning är viktig av flera skäl, dels ger det en mångfald av olika erfarenheter, kontakter och kompetenser, dels blir organisationen mindre sårbar när det gäller kompetensförluster i samband med pensionsavgångar.

Med anledning av att Arkeologerna står inför ett flertal pensionsavgångar inom de kommande åren har verksamhetens behov analyserats och mentorskap inrättats. Detta för att långsiktigt säkerställa nödvändig kompetens.

Av SHMM:s 205 årsarbetskrafter var könsfördelningen vid utgången av 2016 60 procent kvinnor och

40 procent män. SHMM strävar efter att uppnå en jämnare könsfördelning och beaktar denna aspekt i samband med rekryteringar. Den styrande principen är dock att den mest kvalificerade kandidaten rekryteras.

Personalomsättningen under 2016 var 12 procent, vilket är en ökning med 8 procent jämfört med 2015. Bedömningen är att ökningen beror på att det från och med 2016 ingår samtliga anställningsformer i underlaget, det vill säga även tidsbegränsade anställningar.

Medelåldern för tillsvidareanställda var vid 2016 års slut 48 år, något lägre än förra årets siffra som var 50 år. Antalet årsarbetskrafter har minskat från 220 under 2015 till 205 under 2016. Medelantalet anställda under 2016 var 240 personer, att jämföra med 244 personer under 2015.

2.6.3. Arbetsmiljö och hälsa

SHMM arbetar kontinuerligt för att minska och förebygga ohälsa på arbetsplatsen. Under året har bland annat arbetet med att ta fram en ny arbetsmiljöpolicy påbörjats. I arbetsmiljökommittén har ämnen som rutiner för det systematiska arbetsmiljöarbetet diskuterats samt riskanalyser genomförts med anledning av den kommande flytten av KMK, samgåendet med LSH och inför andra verksamhetsförändringar.

Grödingebonaden bärs uppför Linnétrappan.

Arbetsmiljökommittén genomförde även skydds-
ronder vid SHMM:s samtliga arbetsplatser.

SHMM:s huvudsakliga hälsofrämjande insatser
under 2016 var friskvårdstimme och/eller subven-
tionerade valfria friskvårdsaktiviteter. Fruktkorgar
levereras sedan ett flertal år tillbaka varje vecka till
myndighetens olika arbetsställen.

Den totala sjukfrånvaron uppgick år 2016 till
3,51 procent av tillgänglig arbetstid, vilket innebär en

ökning från föregående år. Det är kvinnors sjuk-
frånvaro som har ökat medan männens har minskat.
Ökningen syns i samtliga tre åldersgrupper men
är störst inom åldersgruppen 29 år eller yngre och
omfattar färre än tio individer, se tabell 41.

Långtidssjukfrånvaron har däremot minskat i
förhållande till total sjukfrånvaro.

Tabell 41. Nyckeltal avseende sjukfrånvaron vid SHMM

		2016	2015	2014
Nyckeltal 1	Total sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid	3,51	2,88	2,54
	Antal anställda	210	258	112
	Antal individer med sjukrapportering	172	150	65
Nyckeltal 2	Långtidssjukfrånvaro (60 kalenderdagar) i förhållande till total sjukfrånvaro	26,52	33,65	36,33
	Antal anställda	210	150	112
	Antal individer med långtidssjukfrånvaro (redovisas inte om antalet understiger 10 personer)	–	–	–
Nyckeltal 3	Kvinnors sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid	4,22	2,97	3,01
	Antal kvinnliga anställda	127	156	82
	Antal kvinnor med sjukfrånvaro	105	96	48
Nyckeltal 4	Mäns sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid	2,43	2,74	1,13
	Antal manliga anställda	83	102	30
	Antal män med sjukfrånvaro	67	54	17
Nyckeltal 5	Sjukfrånvaro för åldersgruppen 29 år eller yngre i procent av tillgänglig arbetstid	2,73	1,16	1,06
	Antal anställda i åldersgruppen 29 år eller yngre	7	18	7
	Antal individer i åldersgruppen 29 år eller yngre med sjukfrånvaro (redovisas inte om antalet understiger 10 personer)	–	10	–
Nyckeltal 6	Sjukfrånvaro för åldersgruppen 30–49 år i procent av tillgänglig arbetstid	3,54	3,01	2,08
	Antal anställda i åldersgruppen 30–49 år	110	137	73
	Antal individer i åldersgruppen 30–49 år med sjukfrånvaro	100	46	42
Nyckeltal 7	Sjukfrånvaro för åldersgruppen 50 år eller äldre i procent av tillgänglig arbetstid	3,54	2,84	3,69
	Antal anställda i åldersgruppen 50 år eller äldre	94	103	32
	Antal individer i åldersgruppen 50 år eller äldre med sjukfrånvaro	65	64	20

3. Finansiell redovisning

Sammanställning över väsentliga uppgifter

Sammanställning över väsentliga uppgifter (tkr)

	2016	2015	2014	2013	2012
Låneram i Riksgäldskontoret					
– beviljad	30 000	35 000	19 000	15 000	15 000
– utnyttjad	16 569	20 410	15 351	12 779	9 440
Räntekonto hos Riksgäldskontoret					
– beviljad kontokredit	90 000	90 000	9 726	9 726	12 000
– maximalt utnyttjad kontokredit	61 559	53 842	568	1 475	–
– ränteintäkter	199	95	31	42	160
– räntekostnader	–	–	–	–	–
Avgiftsintäkter					
– budget, enligt regleringsbrev	150 405	128 175	14 360	10 000	10 000
– utfall	156 663	155 303	15 198	15 347	12 680
Anslag					
– beviljad anslagskredit	2 985	2 751	2 743	2 558	2 539
– utnyttjad anslagskredit	108	–	–	–	–
– anslagssparande	–	800	2 308	2 371	1 128
Kapitalförändring					
Balanserad kapitalförändring tidigare år	-53 669	-406	-616	-1 819	2 763
Årets kapitalförändring	-201	-53 263	210	1 203	-4 581
Summa	-53 870	-53 669	-406	-616	-1 818
Personal					
Antal årsarbetskrafter	205	220	78	76	76
Medelantal anställda	240	244	88	86	88
Driftskostnad per årsarbetskraft	1285	1127	1419	1360	1411

När det gäller uppgifterna om medeltal anställda respektive antal årsarbetskrafter ingår fr.o.m. 2015 även timanställda.

Resultaträkning

Resultaträkning (tkr)

	Not	2016	2015
VERKSAMHETENS INTÄKTER			
Intäkter av anslag		100 368	93 160
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	1	156 663	155 303
Intäkter av bidrag	2	12 333	7 450
Finansiella intäkter	3	380	181
Summa		269 744	256 094
VERKSAMHETENS KOSTNADER			
Kostnader för personal	4	-136 095	-127 274
Kostnader för lokaler	5	-39 898	-33 725
Övriga driftskostnader	6	-87 378	-86 892
Finansiella kostnader	7	-31	-77
Avskrivningar		-6 543	-7 750
Summa		-269 945	-255 718
VERKSAMHETENS UTFALL		-201	376
TRANSFERERINGAR			
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag		–	1 194
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag		–	50
Lämnade bidrag		–	-1 264
Saldo		–	-20
ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING	8	-201	356

Balansräkning

Balansräkning (tkr)

	Not	2016-12-31	2015-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar	9		
Balanserade utgifter för utveckling		4 801	4 938
Rättigheter och andra immateriella tillgångar		1 001	1 360
		5 802	6 298
Materiella anläggningstillgångar	10		
Förbättringsutgifter annans fastighet		271	601
Maskiner, inventarier, installationer m.m.		16 593	20 035
Pågående nyanläggningar		766	239
		17 630	20 875
Varulager m.m.			
Varulager och förråd		201	307
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		14 654	15 743
Fordringar hos andra myndigheter		11 517	9 607
Övriga kortfristiga fordringar		149	87
		26 320	25 437
Periodavgränsningsposter	11		
Förutbetalda kostnader		7 770	7 732
Upplupna bidragsintäkter		1 148	184
Övriga upplupna intäkter		25 069	23 881
		33 987	31 797
Avräkning med statsverket	12		
Avräkning med statsverket		536	-309
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret		–	–
Kassa och bank		70	79
		70	79
SUMMA TILLGÅNGAR		84 546	84 484

Balansräkning (tkr)

	Not	2016-12-31	2015-12-31
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital	13		
Statskapital		1 765	1 765
Donationskapital		3 020	3 020
Balanserad kapitalförändring		-53 670	-54 026
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	8	-201	356
		-49 086	-48 885
Avsättningar			
Pensioner och liknande förpliktelser	14	759	1 260
Övriga avsättningar	15	2 950	1 119
		3 709	2 379
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	16	16 569	20 410
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	17	38 449	27 770
Kortfristiga skulder till andra myndigheter		6 095	8 574
Leverantörsskulder		13 646	15 975
Övriga kortfristiga skulder		2 037	1 919
		76 796	74 648
Periodavgränsningsposter	18		
Upplupna kostnader		9 291	7 297
Oförbrukade bidrag		4 955	5 915
Övriga förutbetalda intäkter		38 881	43 130
		53 127	56 342
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		84 546	84 484

Anslagsredovisning

Anslagsredovisning (tkr)

UO 17:8:1 ap.1 – Statens historiska museer, förvaltningskostnader (ramanslag)

Ingående överförings- belopp	Årets till- delning enl. reglerings- brev	Totalt disponibelt belopp	Utgifter ¹	Utgående överförings- belopp ²
800	99 523	100 323	-100 431	-108

¹ Av avräknade utgifter är 63 tkr hänförliga till årets minskning av semesterlöneskuld intjänad t.o.m. 2008, enligt undantagsregeln i anslagsförordningen § 16 (1996:1189).

² Beslut enligt regleringsbrev: Anslagsbehållning som får disponeras 3 %; beviljad anslagskredit 2 985 tkr.

Finansiella villkor

Avgiftsbelagd verksamhet

Avgifter tas ut med stöd av instruktion (2014:1079) och bemyndigande i regleringsbrev. Intäkterna disponeras av Statens historiska museer.

Verksamhet med full kostnadstäckning (tkr)

Verksamhet	+/- t.o.m. 2014	+/- 2015	Budget enligt regleringsbrev				Utfall			
			Int. 2016	Kost. 2016	+/- 2016	Ack. +/- utgående 2016	Int. 2016	Kost. 2016	+/- 2016	Ack. +/- utgående 2016
Försäljning av varor	-6 962	-73	2 100	-1 950	150	-6 690	1 799	-1 723	76	-6 959
Undersökningar, utredningar och andra tjänster	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tjänsteexport, WCV	368	-144	1 302	-1 250	52	342	1 351	-1 935	-584	-360
Arkeologisk uppdragsverksamhet	-53 619	1 143	113 000	-110 800	2 200	-48 600	147 510	-146 096	1 414	-51 062
Summa	-60 213	926	116 402	-114 000	2 402	-54 948	150 660	-149 754	906	-58 381

Övrig avgiftsbelagd verksamhet

Entréer och visningar	—	—	900	—	900	900	1 989	—	1 989	1 989
Övrigt	—	—	5 800	—	5 800	5 800	4 013	—	4 013	4 013
Summa	—	—	6 700	—	6 700	6 700	6 002	—	6 002	6 002

Resultatområde butik

2016 redovisas ett mindre överskott i SHM:s butik hänförligt till ökad försäljning som en följd av bl a fri entré.

Resultatområde tjänsteexport

Intäkter och kostnader för resultatområdet tjänsteexport är hänförligt till produktion och turné av vandringsutställningen We call them Vikings. Turnéplanen omfattar perioden t.o.m. år 2018–2019 och utfallet beräknas medföra ett mindre överskott över turnéperioden.

Resultatområde uppdragsverksamhet

Uppdragsvolymen i den arkeologiska verksamheten är till största delen beroende av länsstyrelsernas beslut och därför svårbedömd. Budget och prognoser för verksamhetens intäkter och kostnader är därmed helt marknadsberoende, även på kort sikt.

Övrig avgiftsbelagd verksamhet

Från 1 februari 2016 infördes fri entré vid statliga museer.

Tilläggsupplysningar och noter

I tabeller i nedanstående noter används förkortningen AU för Arkeologerna.

1. Information av väsentlig betydelse för regeringens uppföljning och prövning, enligt FÅB 2 kap. § 4

Maximibeloppet för direktupphandling (LOU 15 kap. 3 § 2 st) har överskridits i samband med anskaffningar från 3 st. leverantörer, till ett värde av totalt 3,5 Mkr. Direktupphandlingar över maximigränsen gäller för köp av juristtjänster och, i den arkeologiska uppdragsverksamheten, för vissa programvaror samt för hyra, service och underhåll av utrustning för digital mätteknik. Under året har ersättningar till samarbetspartners i arkeologiska uppdrag betalats med totalt 31,9 Mkr.

2. Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänt

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (FÅB).

Brytdag

Anslagsavräkning sker kostnadsmässigt. Löpande redovisning och anslagsavräkning avseende räkenskapsåret har gjorts t.o.m. 2017-01-05. Som periodavgränsningspost bokförs belopp överstigande 50 tkr exklusive moms.

Värdering av fordringar och skulder

Fordringar har upptagits till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalt. I de fall faktura eller motsvarande inkommit efter fastställt brytdag eller där fordrings- eller skuldbeloppet ej är känt vid brytdagen, redovisas beloppen som periodavgränsningsposter. Fordringar och skulder i utländsk valuta värderas för enstaka händelser enligt balansdagens kurs.

Värdering av tillgångar – lager

Lagret består av souvenirer och böcker och har värderats till anskaffningsvärdet.

Värdering av anläggningstillgångar

Materiella och immateriella anskaffningar med en ekonomisk livslängd om minst tre år och ett anskaffningsvärde på minst ett halvt prisbasbelopp (22 150 kr) har redovisats som anläggningstillgång. Vidare har förbättringsutgifter på annans fastighet av väsentligt belopp (minst 100 tkr) redovisats som anläggningstillgång. På anskaffningsvärdet görs linjär avskrivning utifrån den bedömda ekonomiska livslängden. Följande avskrivningstider tillämpas:

Immateriella anläggningstillgångar – rättigheter och andra	3 – 5 år beroende på anläggningens beskaffenhet
Förbättringsutgifter på annans fastighet	5 – 7 år beroende på anläggningens beskaffenhet
Datorer och kringutrustning	3 år
Installationer, kontorsmaskiner, utställningar och övriga inventarier	3 – 7 år beroende på anläggningens beskaffenhet
Konst och kulturtillgångar	Obegränsad ekonomisk livslängd

3. Övriga upplysningar

Statens historiska museer förvaltar stiftelsen *Fritz och Birgitta Åbergs fond*. Tillgångarnas värde uppgår till ca 750 tkr. Ingen utdelning har skett under året.

Svenska numismatiska föreningen har stämt SHMM angående äganderätten till en samling föremål (mål nr T13919-14). Den lösa egendom som tvisten gäller utgörs av kulturföremål. Tvisten har pågått sedan 2012. Huvudförhandling i tingsrätten hölls i december 2016, domen utföll till SHMMs fördel. Svenska numismatiska förening ska ersätta staten för dess rättegångskostnader med 1 884 000 kr, de totala kostnader för SHMM i form av advokatkostnader uppgår till ca 3 100 000 kr. Domen har överklagats, eventuella intäkter och kostnader kommer därför att redovisas under 2017.

Beviljad låneram i Riksgäldskontoret under avsnitt *Sammanställning över väsentliga uppgifter* var fel redovisad i årsredovisningen 2015. Beviljat belopp var 35 000 tkr vilket har korrigerats i årsredovisningen 2016.

4. Resultatredovisningen

Kostnaderna för respektive viktig prestation/delprocess utgörs av totala kostnader, dvs. både direkta och indirekta kostnader. Fördelningen av kostnader per prestation har skett med stöd av tidredovisning i kärnverksamheten.

Lokalkostnaderna har fördelats på grundval av uppmätta ytor samt fördelats enligt en uppskattning av lokalernas nyttjande för respektive prestationstyp.

Utfall för verksamhetens kostnader och intäkter (tkr) – avsnitt 2.1.5

I 2014 års årsredovisning överensstämmer inte kostnader och intäkter under resultatområde Publik verksamhet med redovisade kostnader och intäkter per prestation under rubriken Kommunikation och publikutveckling. Samma differens kvarstår i årsredovisningen 2015 och 2016. Posten Årets kapitalförändring för 2014 är dock riktig (210 tkr).

Redovisning av nyckeltal för Arkeologerna – avsnitt 2.2

Nyckeltalet Intäkt av uppdragstimmar (Mkr) för 2014 var fel redovisat i årsredovisningen 2015. Rätt utfall är 84,2 Mkr och inte 82,4 Mkr. Utfallet är korrigerat i årsredovisningen 2016.

Begrepp i resultatredovisningen gällande samlingsutveckling – avsnitt 2.3

Accession – Förvärv av museiföremål till samlingarna. En accession kan omfatta en eller flera föremålsposter.

Föremålspost – En föremålspost kan i sig omfatta ett eller flera föremål.

Utfall för prestationen Använda föremål – avsnitt 2.3.3

2014 års utfall för intäkter och kostnader avseende prestationen Använda föremål var fel redovisat i årsredovisningen 2015. Utfallet är korrigerat i årsredovisningen 2016.

Antal obokade skolbesök – avsnitt 2.5.3

TBM tar inte emot obokade skolbesök.

Uppgifter om deltagare i mässan

Skola+Museum=Sant – avsnitt 2.5.3

Uppgifterna bygger på en gemensam uppskattning från de deltagande museerna.

Besöksstatistik – avsnitt 2.5.4

Data i dessa tabeller är densamma som redovisas till Myndigheten för kulturanalys. Datainhämtningen sker enligt följande metoder.

SHM: Besök på museet (inklusive restaurang och butik) registreras via en matta vid entrén som registrerar antal personer som passerar. Utfallet registreras dagen efter i kassasystemet Kassanova. För att minimera fel har SHM även en manuell Excel-fil där registrering och redovisning av siffror från Kassanova, uppdelat i olika kategorier, sker dagligen. Denna manuella efterkontroll görs av en och samma person, vilket ger överblick och möjlighet till kvalitetssäkring.

För att säkerställa statistikens kvalitet har fyra manuella kontrollräkningar utförts och fem så kallade anläggningsundersökningar, där antalet besökare som går in i utställningarna respektive enbart eller också till museets restaurang räknas. Resultaten har analyserats av Myndigheten för kulturanalys (MYKA). Fri entré medför svårighet att mäta antalet besökare under 19 år som inte kommer med skolan. De regelbundna besöksundersökningarna har därför använts som källa för att uppskatta andelen barn och unga. Denna siffra är något osäker, men bedöms ligga i nivå med det verkliga antalet.

KMK: Besök på museet (inklusive restaurang och butik) registreras i kassasystemet Kassanova. I en särskild artikel registreras om besökaren är över eller under 19 år. I tveksamma fall en kontrollfråga avseende besökarnas ålder. I vissa fall kan antalet besök räknas manuellt med handräknare. De felkällor som kan uppkomma i besöksstatistiken för KMK kan vara den statistik som bygger på handräkning och där besökarna räknas visuellt. Det sker i restaurang samt vid temahelger och större evenemang.

Totalt antal besökare på KMK är inte fullt jämförbart med utfallet 2015 och 2014. Detta beror på att från och med 2016 ingår även eventbesökare i den totala summan. Antalet eventbesökare 2016 uppgår till 2844 stycken.

TBM: Under allmänna öppettider räknas antalet besök manuellt med handräknare (inklusive besökare till restaurang och café). Antalet bokade besök registreras vid bokning samt revideras vid det faktiska besökstillfället. Det totala antalet besök summeras och registreras i en Excel-fil. Beräkningen av antalet besök gjorda av personer under 19 år baseras dels på antalet besök från skolan (förskola och grundskola samt gymnasiet), dels på en uppskattning av övriga besök gjorda av personer under 19 år. Vid TBM bygger de felkällor som kan uppkomma i besöksstatistiken främst på att personalen missar museibesökare, alternativt räknar samma besökare två gånger. För att undvika detta har TBM arbetat med att få tydliga rutiner för besöksregistreringen.

Besöksstatistik webb – avsnitt 2.5.4

Besöksstatistik avseende besök på *tumbabruks-museum.se* kan inte redovisas på grund av att verktyg för datafångst saknas.

5. Uppgifter om ledande befattningshavare enligt 7 kap. 2 § Förordningen om Årsredovisning och budgetunderlag – utbetalda ersättningar

Ledning	(tkr)	Uppdrag
Maria Jansén varav förmåner	1 078 0	Inga
Insynsråd	(kr)	Uppdrag
Eskil Franck	6 000	Karolinska institutet KI, Eskfra AB, M&D Franck AB, ledamot
Anders Högberg	6 000	Inga
Johanna Sandahl	4 500	AB Smålands Taberg, Svenska Naturskyddsföreningen Förlag AB, ordförande
Seher Yilmaz	4 500	Inga

6. Noter

Belopp redovisas i tkr där ej annat anges.

Not 1. Intäkter av avgifter och andra ersättningar

	2016	2015
Entréavgifter och visningar	1 989	6 620
Arkeologerna	141 709	139 633
Försäljning av varor	1 799	1 603
Avgifter enligt § 4 avgiftsförordningen	5 342	4 846
Tjänsteexport	4 008	1 340
Icke-statliga medel enligt 6 kap. § 1, kapitalförsörjningsförordningen (sponsormedel)	581	349
Övrigt	1 235	912
Summa	156 663	155 303

Samtliga avgifter tas ut med stöd av bemyndigande i instruktion och regleringsbrev, förutom avgifter enligt 4 § avgiftsförordningen. Avgifter enligt § 4 avgiftsförordningen avser huvudsakligen avgifter för uthyrning av lokaler (4 076 tkr) samt ersättningar avseende resurssamordning (682 tkr) med Riksantikvarieämbetet i kvarteret Krubban.

Not 2. Intäkter av bidrag

	2016	2015
Statliga	5 035	1 353
Mellanstatliga	408	112
Icke-statliga	6 890	5 985
Summa	12 333	7 450

Bidragsintäkterna är huvudsakligen hänförliga till FoU-verksamheten (5,8 Mkr), bidrag från Stiftelsen Tumba bruksmuseum (2,7 Mkr) samt Arkeologerna (2,8).

Not 3. Finansiella intäkter

	2016	2015
Ränteintäkter från Riksgäldskontoret	294	148
Övriga finansiella intäkter	86	33
Summa	380	181

De ökade ränteintäkterna från Riksgäldskontoret beror på den negativa räntan och på att kontokrediterna har nyttjats under hela året. Övriga finansiella intäkter utgörs huvudsakligen av valutakursvinst hänförlig till en fordran inom resultatområdet tjänsteexport.

Not 4. Kostnader för personal

	2016	2015
Löner, exklusive sociala avgifter	-90 506	-85 190
Varav arvoden till ej anställd personal	-147	-109
Övriga kostnader för personal	-45 442	-41 975
Summa	-136 095	-127 274

Av de totala personalkostnaderna är 72,0 Mkr hänförliga till Arkeologerna. I museiverksamheten har personalkostnaderna ökat med 5,4 Mkr jämfört med föregående år vilket beror på nyrekryteringar till samlingsförvaltningen för att öka kapaciteten när det gäller föremålsaccessioner, inventeringar och dokumentation. Vidare har gemensamma styr- och stödfunktioner stärkts.

Not 5. Lokalkostnader

	2016	2015
Lokalhyror	-29 195	-27 512
El och uppvärmning	-3 314	-2 615
Reparationer och underhåll	-544	-351
Övriga lokalkostnader	-6 845	-3 247
	-39 898	-33 725

Hyreskostnader*Hyresvärd*

Statens fastighetsverk	-10 421	-10 365
Riksantikvarieämbetet – Svensk museitjänst	-3 434	-3 438
Niterka KB (KMK)	-8 484	-6 847
Fastighets AB Väderholmen (Hägersten)	-1 560	-1 569
MMJ fastigheter 17:5 AB (Uppsala)	-603	-574
AB Platzer fastigheter (Möln dal)	-1 169	-1 216
Klövern Rivn AB (Lund)	-1 985	-1 964
Klövern Ström AB (Linköping)	-1 539	-1 539
	-29 195	-27 512

Övriga kostnader utgörs i huvudsak av en avsättning hänförlig till återställande av KMKs lokaler enligt hyresavtal (2 Mkr), lokalvård (2,6 Mkr) samt hyra av bodar vid fältarbete (2,3 Mkr). Utöver ovanstående redovisade kostnader tillkommer lokalkostnader i form av avskrivningar för förbättringsutgifter på annans fastighet (330 tkr).

Not 6. Övriga driftskostnader

Av övriga driftskostnader är 54,5 Mkr hänförliga till Arkeologerna. I museiverksamheten är dessa kostnader något lägre än föregående år (1,8 Mkr).

Not 7. Finansiella kostnader

	2016	2015
Räntekostnader lån i Riksgäldskontoret	–	–
Övriga finansiella kostnader	-31	-77
Summa	-31	-77

Övriga finansiella kostnader utgörs av realiserade kursförluster samt dröjsmålsräntekostnader för leverantörsfakturor.

Not 8. Kapitalförändring enligt resultaträkningen

	2016	2015
Arkeologisk uppdragsverksamhet	1 414	1 143
Försäljning av varor	76	-73
Tjänsteexport, <i>We call them Vikings</i>	-584	-144
Bidragsfinansierad verksamhet	-1 107	-570
Årets kapitalförändring	-201	356

Årets kapitalförändring i bidragsfinansierad verksamhet är hänförlig till advokatkostnader vid tvisten mellan Svenska numismatiska föreningen och SHMM, vilka finansierats med oförbrukade bidragsmedel som intäktsförts tidigare år.

Not 9. Immateriella anläggningstillgångar

Balanserade utgifter för utveckling	2016-12-31	2015-12-31
IB anskaffningsvärde	7 978	7 978
Omklassificering	1 824	–
Årets anskaffningar	241	–
<i>UB anskaffningsvärde</i>	<i>10 043</i>	<i>7 978</i>
IB ackumulerade avskrivningar	-3 040	-1 439
Omklassificering	-334	–
Årets avskrivningar	-1 868	-1 601
<i>UB ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-5 242</i>	<i>-3 040</i>
Bokfört värde	4 801	4 938

Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	2016-12-31	2015-12-31
IB anskaffningsvärde	2 350	1 936
Årets anskaffning	–	750
Årets utrangering	–	-336
<i>UB anskaffningsvärde</i>	<i>2 350</i>	<i>2 350</i>
IB ackumulerade avskrivningar	-990	-970
Årets avskrivningar	-359	-356
Återfört vid utrangering	–	336
<i>UB ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-1 349</i>	<i>-990</i>
Bokfört värde	1 001	1 360
Summa bokfört värde, immateriella anläggningstillgångar	5 802	6 298

Not 10. Materiella anläggningstillgångar

Förbättringsutgifter annans fastighet	2016-12-31	2015-12-31
IB anskaffningsvärde	4 302	5 915
Årets anskaffning	–	–
Årets utrangering	–	-1 613
<i>UB anskaffningsvärde</i>	<i>4 302</i>	<i>4 302</i>
IB ackumulerade avskrivningar	-3 701	-4 699
Årets avskrivningar	-330	-615
Återfört vid utrangering	–	1 613
<i>UB ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-4 031</i>	<i>-3 701</i>
Bokfört värde	271	601

Maskiner, inventarier, installationer m.m.	2016-12-31	2015-12-31
IB anskaffningsvärde	66 721	88 741
Årets anskaffningar	211	3 645
Årets utrangeringar	–	-25 665
<i>UB anskaffningsvärde</i>	<i>66 932</i>	<i>66 721</i>
IB ackumulerade avskrivningar	-46 686	-67 173
Årets avskrivningar	-3 987	-5 178
Omklassificering	334	–
Återfört vid utrangeringar	–	25 665
<i>UB ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-50 339</i>	<i>-46 686</i>
Bokfört värde	16 593	20 035

Pågående nyanläggningar	2016-12-31	2015-12-31
IB anskaffningsvärde	239	493
Årets anskaffning	2 118	235
Årets aktivering	-1 591	-489
Bokfört värde	766	239

Summa bokfört värde, materiella anläggningstillgångar	17 630	20 875
--	---------------	---------------

Not 11. Periodavgränsningsposter – fordringar

	2016-12-31	2015-12-31
Förutbetalda hyreskostnader	7 491	7 375
Övriga förutbetalda kostnader	279	357
Upplupna bidragsintäkter, icke statliga	1 149	184
Övriga upplupna intäkter	25 068	23 881
Summa	33 987	31 797

Övriga upplupna intäkter utgörs av projektfordringar i Arkeologernas verksamhet.

Not 12. Avräkning med statsverket

	2016-12-31	2015-12-31
<i>Anslag i räntebärande flöde</i>		
Ingående balans	-800	-2 308
Redovisat mot anslag	100 431	93 214
Anslagsmedel som tillförts räntekontot	-99 523	-91 706
Skuld avseende anslag i räntebärande flöde	108	-800
<i>Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag</i>		
Ingående balans	491	544
Redovisat mot anslag enligt undantagsregeln	-63	-53
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	428	491
Summa, avräkning med statsverket	536	-309

Not 13. Myndighetskaptal

	Statskapital	Donationskapital	Balanserad kapitalförändring		Kapitalförändring enl RR	Summa
			<i>Avgiftsbelagd verksamhet</i>	<i>Bidragsfinansierad verksamhet</i>		
Utgående balans 2015	1 765	3 020	-60 214	6 188	356	-48 885
Ingående balans 2016	1 765	3 020	-60 214	6 188	356	-48 885
Föregående års kapitalförändring	–	–	926	-570	-356	–
Årets kapitalförändring	–	–	–	–	-201	-201
<i>Summa årets förändring</i>	<i>–</i>	<i>–</i>	<i>926</i>	<i>-570</i>	<i>-557</i>	<i>-201</i>
Utgående balans 2015	1 765	3 020	-59 288	5 618	-201	-49 086

Statskapitalet består av objekt som Riksantikvarieämbetet, efter inlösen, tillfört SHMM enligt lagen om kulturminnen (1998:950). Bidragsfinansierad verksamhet består av fr.o.m. år 2003 inköpta föremål till samlingarna, vilka har

finansierats med bidrag. Härtill kommer oförbrukade bidrag som intäktsförts tidigare år och där återbetalningsskyldighet inte föreligger.

Not 14. Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser

	2016- 12-31	2015- 12-31
Ingående avsättning	1 260	2 283
Årets pensionskostnad	282	-222
Årets pensionsutbetalningar	-783	-801
Utgående avsättning	759	1 260

Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser avser åtaganden för framtida betalningar av delpensioner.

Not 15. Övriga avsättningar

	2016- 12-31	2015- 12-31
<i>Omställningsmedel</i>		
Ingående avsättning	928	1 427
Årets förändring	22	-499
<i>Utgående avsättning</i>	<i>950</i>	<i>928</i>
<i>Personal i omställning</i>		
Ingående avsättning	191	474
Årets förändring	-191	-283
Utgående avsättning	–	191
<i>Återställande av lokaler</i>		
Ingående avsättning	–	–
Årets förändring	2 000	–
<i>Utgående avsättning</i>	<i>2 000</i>	<i>–</i>
Summa utgående övriga avsättningar	2 950	1 119

Återställande av lokaler avser återställande av Kungliga myntkabinettets lokaler i enlighet med hyresavtal.

Not 16. Lån i Riksgäldskontoret

	2016- 12-31	2015- 12-31
<i>Låneram enl. 20 § lag (1996:1059)</i>	<i>30 000</i>	<i>35 000</i>
Ingående skuld	20 410	22 949
Upptagna lån under året	-3 841	4 340
Amorteringar under året	–	-6 879
Utgående skuld	16 569	20 410

Not 17. Räntekontokredit i Riksgäldskontoret

	2016- 12-31	2015- 12-31
<i>Beviljad kreditram</i>	<i>90 000</i>	<i>90 000</i>
Ingående skuld	27 770	–
Utgående skuld	38 449	27 770

Av saldot utgör 773 tkr donationsmedel.

Not 18. Periodavgränsningsposter – skulder

	2016- 12-31	2015- 12-31
<i>Upplupna kostnader</i>		
Upplupna löner och arvoden, inkl. sociala avgifter	709	694
Upplupna semesterlöner, inkl. sociala avgifter	6 895	5 244
Övrigt	1 687	1 359
<i>Summa</i>	<i>9 291</i>	<i>7 297</i>
<i>Oförbrukade bidrag</i>		
Bidrag från statliga myndigheter	2 937	2 868
Bidrag från icke-statliga givare	2 018	3 047
<i>Summa</i>	<i>4 955</i>	<i>5 915</i>
<i>Övriga förutbetalda intäkter</i>		
Förutbetalda intäkter i AU-projekt, statliga	36 028	36 547
Förutbetalda intäkter i AU-projekt, icke-statliga	–	5 104
Befarade projektunderskott	1 845	440
Förutbetalda hyresintäkter, statliga	–	105
Övrigt	1 008	934
<i>Summa</i>	<i>38 881</i>	<i>43 130</i>
Summa	53 127	56 342

Beräknat ianspråktagande av bidrag från statliga myndigheter

< 31/3 2017	1/4–31/12 2017	2018–2019	> 2019
806	2131	0	0

Årsredovisningens undertecknande

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Stockholm den 20 februari 2017

Maria Jansén
Överintendent

Årsredovisning för Statens historiska museer

Statens historiska museer
Box 5428, 114 84 Stockholm
Besöksadress: Storgatan 41

Tel: 08-519 556 00, Fax: 08-519 556 03
Epost: registrator@shmm.se
www.shmm.se

Foto framsida: Romersk bronsmask från 100-talet funnen i Hellvi socken på Gotland,
Ola Myrin

Foto baksida: Arkeologisk utgrävning i Vikhem, Anders Biwall

Foto inlaga: Leif Gustavsson, Emanuel Lundin, Ola Myrin, Katarina Nimmervoll,
Jonathan Olsson, Nina Persson, Marita Sjölin, Krister Kam Tayanin, Johan Jeppsson

Formgivning och produktion: Jupiter Reklam

Tryck: Arkitektkopia AB, 2017

Historiska

STATENS HISTORISKA MUSEER

SAMT ARKEOLOGISKA UPPDRAGSVERKSAMHETEN